МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
СВЕТ

арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областной Грозненски городской комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган

Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 77 (2702)

КIиранди

23

сентябрь

1962 шу.

Мах 2 кеп.

ЙОККХА КОТАЛО!

ВОРХI ШЕРА ПЛАН КХАЬ ШЕРЕИ БАРХI БЕТТЕИ КХОАЧАШЪЯЬЙ «ГОРСКНЕФТА» МЕХКДАЬТТА ПРОМЫСЛОВИ УПРАВЛЕНЕ КОЛЛЕКТИВО

КПСС XXII-ча съездо тIанийца коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккха Программа Коммунистически парте хьалхленца толаме кхоачашъеш доалл советски халкъ.

Къахьегам дукха безаши талант йолаши долча вай Даьхен халкъо адамий сийрда кхоане — коммунизм хьалъяр духьа денгара-ди массаза доал совдоах вай мехка низ чIоагIбеш дола толамаш.

ВорхI шера план ханал хьалха кхоачашъяь хиларах рапорт деннад «Горскнефта» мехкдаьттахой коллективо.

Мехкдаьтта даккхара болча берригача боараман 1965 шу чакхдоаллаш планах хила безача боараман ворхI шера план 4 шера кхоачашъе аьнна декхар тIанийцадар «Горскнефта» къахьегамхоша, хIаьта из кхоачашъяьй 3 шереи 8 беттен, вешта аьлча 1962 шера 1-гIа сентябрь тIакхоачаш.

ВорхI шера план ханал хьалха кхоачашъяра новкъостал даь керттера факторадш яр: шерра боаржабаь массово-политически болхи коммунистически къахьегам бахьан долаш лаьца социалистически яхьи. Цу юкъа коммунистически коллектив яха сий дола цIи еннай 12 бригадаией цехаи, хIаьта из цIи яккхар духьа къовсам лоаттабеш я вож юхейиса 7 бригадеи цехи а.

ДIаяхача хана мелови мехкдаьтта доалла керда моттиг гучаяьккхай. КIедж етташ дукха мехкдаьтта луш йола 5 скважина эксплуатаце дIаеннай. Из бахьан долаш дарегIча маьхера кIедж етта мехкдаьтта «Горскнефте» дукхагIа хиннад 1959 шера 30 процент хиннача хIанз 71,4 процентага кхоачаш.

Мехкдаьтта доахаш хиннача къаьнарча скважинашка шоллагIа методаш юкъе а йихьа, цар чотах совнагIа 1 миллион тонн гаргга мехкдаьтта даьккхад хIанзале а. Цунах хилар насосашца даьккхача берригача мехкдаьттаца нийсдича 70,8 процент. 527 геолого-технически гIулакх чакх а даьккха, цар чотах даьккхад совнагIа 20 эзар тонн мехкдаьтта.

Диспетчерски телеуправлени оттаяьй промысле, скважинашта лаьттан кIали капитальни ремонт еча бригадай болхлой къахьегама механизаци яьй.

Мехкдаьттаи газеи тонн яккхарга дIабода мах лохбаьб 2-зза, къахьегама овсарле лакхъяьй 1,8-зза, 2,1-зза дукхагIа даха даьннад мехкдаьтта.

Семилетка кхаь шера чухь 400 эзар сом совгIа паччахьалкхен ахча ходаьд коллективо.

Уж толамаш дахара новкъостал даьд болхлой общеобразовательнии техническии дешар лакхдаро. Цу юкъа 200 совгIча саго йистеяьккхай болх беча кагирхой сайрийнара школа, нефтяной техникум, кхыйола дешара заведенеш.

Укх шера поселке вIашагIъеллай, дешаш мехкдаьттахоех 150 совгIа саг а волаш йола Грозненски нефтяной техникума консультпункт.

Болхлой дукхагIа а дикагIа кхеташ а дакъа лаца баьннаб производственни процессаш эргайоахаш тоаяра юкъе. Семилетках дIаяхача хана чухь балха юкъейихьача 556 рационализаторски предложене 80 эзар сом совгIа экономически эффект еннай.

Шоаш къахьегама котало яккхарах Горскера мехкдаьттахой декхарийла ба мехкдаьтта промышленность хадданза дегIакхувлара даим йоакхо еча Коммунистически партенеи Советски правительстванеи.

Советски болхлочун сий дола цIи лелае мегаргйолаш бола шоай гIулакха мастераш хьалкхийнаб мехкдаьттахой коллективана юкъе. Царех ва скважинашта лаьттан кIал ремонт еча мастер вола нов. Н. П. Хрусталев, капитальни ремонт еча мастер вола нов. В. В Шлендарев, операторан нн. А. В. Лунин, Г. Молодцов, У. Умангириев, механик А. Д. Дворовчиков, кхыбараш.

«Горскнефта» НПУ коллективо, ворхI шера план ханал хьалха кхоачаш а яь, шоай керттера теркам тIабахийтаб балха юкъе хIанз а долаш дола кхоачамбоацараш дIадахара а коммунизм хьалъяра декхараш толаме кхоачашдергдолаш шоай низаш оарцагIдахара а.

«Горскнефта» мехкдаьттахой коллективо дош лу КПСС XXII-ча съезда решенеш толаме кхоачашъяра кхы а дукхагIа низ тIабахийтеи семилетка чакхъялалехьа мехкдаьтта даккхара цхьаькха план кхоачашъеи.

ДОГ ЛАЗАШ КЪАХЬЕГА ДЕЗА ХIАРАНЕ

Дерригача советски халкъо санна, дег чура къоабал а деш, чIоагIа раьза хинна тIанийцад Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша Украинерча гIоръяьннача хьажкIаш лелаечо Социалистически Къахьегама Турпала Н. Г. Загладаси, С. М. Кирова цIерахча Ленинградски заводерча фрезеровщика И. Д. Леоновеи советски ахархочуни болхлочуни сий дувцаш дIадоладаь къамаьл! Укх деношка чуийнна хьамсарча парте Программа кхоачашъеш боахкача республика къахьегамхоша белгалдоах хIаранена хьалхашка латта декхараш. Ший ханнахьа а доагIаш а дIадоладаь къамаьл да из, йоах цар, хIана аьлча, ше даьчох тIехьагIа цIийвала везаргвоацаш бе беза болх, иштта мара ваха йиш яц вай хана. ЧIоагIа уйла тIаяхийта йийшар оаха Н. Г. Загладас язъяь статья, яхаш дувц Шелковской района Ленина цIерахча колхоза агронома нов. Демичева. — Ма нийса дувц цо хIанз ахархочоа хьалхашка латта сийлахьеи бехктокхамеи декхараш! Вай деношка вIалла ла мегаргдолаш дац ше беча балхах дог ца лазаш хулга. Нийса йоах Н. Г. Загладас. Ший болх цIена беш, ахархочун сий лакха лоаттадеш хила веза хIара ахархо. Цу тIа а болх бу саг хинна ца Iеш, боккъонца вола лаьттан да хила а веза цунах.

Грозненски района Ермоловски коа тIарча оалхазарий совхоза тракторни бригада бригадира А. Межидова боккхача безамца дувц шоай болхлой мел чIоагIа раьза ба Н. Г. Загладас дIадоладаьча къамаьла. Тха берригача болхлоша лаьрхIад хIанз, йоах нов. Межидова, толамца чакхдаха деррига юртбоахама балхаш, дIахо коммунистически хьисапе мара къа ца хьега. ТIехьавусаш хургвац цхьаккха а.

ЧIоагIа йийцар шоай собране Наурски района «Комсомольский» яхача совхоза комсаш лелаераша Н. Г. Загладай статья. Болхлоша белгалдаьхар хIанз юртбоахама къахьегамхоштa хьалхашка латта бехктокхаме декхараш. Бакъдар аьлча, совхозе хIанз а ба балха тIехьабувлаш, шийгара доагIар ца деш, къахьегама дисциплина телхаеш бола нах. Собране гулбеннараша гучабаьхар шоашта юкъера цу тайпара нах, хIаьта, чIоагIа критика а яь, царга дIакхайкадир, дIахо цу тайпара гIулакх шоаш ловргдоацилга.

Бакълув Н. Г. Заглада, йоах Наьсарен района «Назрановский» совхозерча гIорваьннача звеньевойс О. Мальсагова. — ТIехвувла йиш яц кхоачамбоацараштa. Боккъонцахьа къахьега деза массане а. Коммунизм хьалъелга хIаранена тIадож.

Болхлочун сий дувцаш собранеш хиннай «Малгобекнефта» НПУ кхоалагIча коммунистически къахьегама промысла хIара смене, бригаде.

— Вай промысел коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеш я, — йоахар мехкдаьттахоша, — цхьабакъда, вайна юкъе а ба берригача низаца къа ца хьепаш бола нах. ХIана бац цхьабараш Сийлен доска тIа?

Мехкдаьттахоша чIоагIо яьй тIехьабусараштa новкъостал а деш массане а беррига низ тIабахийта коммунистически хьисапе къахьега, болхлочун сий, И. Д. Леонова яххача тайпара, лакха лоаттаде.

Иштта, Н. Г. Загладаси И. Д. Леоновеи язъяь статьяш ювцаш собранеш хиннай республика колхозашка, совхозашка, тайп-тайпарча предприятешка. Массане а дег чура къоабал ду цар дIадоладаь къамаьл. ХIанз керттера декхар да, из гIулакх дика кхета а даь, массане хьинаре, беррига низ оарцагIбаьккха къахьегаргдолаш, хIара боахаме, предприяте планаш тIеххкоачаш а еш, нийслуш долча кхоачамбоацаращца лира къовсам лоаттабара беррига къахьегамхой тIаберзабелга. ХIаране шийна хьалхашка оттаде деза укх тайпара хаттараш: беррига низ, хьаькъал, хьинар дIалой аз коммунизм хьалъяра? Йовзийта еззача тайпара дIайовзийтий аз новкъосташта сай говзал, опыт? БоаггIача бесса къовсам лоаттабой аз кхоачамбоацараш ца? Бизза пайда эций аз техниках, ходой общественни рузкъа, лакхйой къахьегама овсарле, иштта кхы а.

РСФСР-а йолча КПСС ЦК Бюроси КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюроси Житомирски областа Черняховски района «ЦхьоалагIа май» яхача колхозерча звеньяваяс Социалистически Къахьегама Турпала Н. Г. Загладас язъяьча «Лакха лоаттаде ахархочун сий!» яхача статья хьакъехьа баьча соцам тIа из гIулакх чIоагIа мога а даьд, хIаьта цу хьакъехьа де дезараш белгал а даьхад.

ХIанз территориальни производственни управленеш, парте райкомаш, колхозийи совхозийи юххьанцара партийни организацеш декхарийла я Н. Г. Загладай статья колхозхошта, совхозий болхлоштеи гIулакхерча нахаи шерра дIайовзийта, статья тIа оттадаь дешаш партийни собранешка, колхозхойи совхозий болхлойи собранешка массе оагIорахьара дувца, хIара колхозхочун, совхоза болхлочун, специалиста, кулгалхочун шоашта тIадиллача гIулакха хьалхара, деррига юртбоахамера балхаш шоай ханнахьа а дика а чакхдахараи производственни заданеш кхоачашъяраи хьалхара моральнии материальнии бехктокхам чIоагIбергбола гIулакхаш белгалде.

Беррига низ тIабахийта коммунизм хьалъяра! Лакха лоаттаде советски къахьегамхочун сий!

ПЛАСТМАССАХ ЯЬ ТУРБАШ

Тамбоверча котельно-механически заводе полиэтиленах турбаш е йолаяьй. Заводо хIара шера итт эзар тонн, е шовзткъа эзар километр йIоахал долаш турбаш ергья. Цхьан денбус ю турбаш я 40 квартир йолча 40 цIеношта хинеи канализаценеи яхккал.

Сурта тIа хьахьекхад пластмассови турбаш еш йолча автоматически лине цхьа дакъа.

С. Климова сурт.
ТАСС фотохроника.

Яхьо хьинар совдоах

Грозненски консервни завода коллективо ханал дуккха а хьалха кхоачашъяьй ийс бетта производственни план.

Дика къахьегарца белгалъяьнна я консервни цеха коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю Валько Лидас кулгалду бригадеи коммунистически къахьегама ударника Л. Кудрявцевас кулгалду бригадеи. Л. Кудрявцевас кулгалдеча бригадо консервай банкаш дIа а къувлаш, параца тоаеш кийчъярга хьежжа мара болх дIабахьа йиш яц кийча продукци паччахьалкхенна дIалуча Валько Лидас кулгалдеча бригада.

Цудухьа шоайла социалистически яхье яьннай уж ши бригада.

ХIара бетта производственни задани - 115—120 процент кхоачашъю Валько Лида керте латтача бригада. Дуккхача шерашка болх а беш йоккха говзал а йолаш ба бригада болхлой нн. Баранова Вера, Татаринова Вера, Елесеева Татьяна, Ластовкина Люба, иштта кхыбараш а. Цар массане а хьинаре къахьег, дикагIа йола продукци мара арахецац.

Арахеца продукци дикагIа хилийтара къовсам лоаттабеш, цун мах лохбеш, хIара бетта план 115—120 процент кхоачашъеш Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дузача денна сийленца накъа баха лаьрхIад шинна а бригада болхлоша.

Б. КОСТОЕВ.

ШЕРА ПЛАН кхоачашъяьй

Наурски района «Терский» яхача совхоза хьайбаш леладераша Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дузача ден сийна социалистически яхье баьннаб. Дукха ха йоаццаш шера план 35 процент тIехкхоачаш а еш паччахьалкхенна 4735 центнер дулха дIаеннай цар. Из хул дахача шера укх хана совхозо паччахьалкхенна дIаденначул 2008 центнер дукхагIа. Къахьегамхой цIей оездара паччахьалкхенна хIанз а планал совгIа дулх дохкаш ба совхоза хьайбаш леладераш.

А. МАМАЕВ.

СУХАЛБЕ ХЬАЖКIАШ ЧУЭЦАРА

☆ 20 СЕНТЯБРЬ ТIАКХОАЧАШ РЕСПУБЛИКЕ ЧУИЙЦАЙ 77 ЭЗАР ГЕКТАР ХЬАЖКIАШ — 59 ПРОЦЕНТ ☆ ДIАДИЙНАД 27 ЭЗАР ГЕКТАР ГУЙРАН ЯЛАТАШ — 17 ПРОЦЕНТ ☆ ЗЯБЬ АЬХАЙ 61 ЭЗАР ГЕКТАР — 37 ПРОЦЕНТ

Октябра сийна къахьегама вахте а этта, сихагIа хьажкIаш чуийца яха а паччахьалкхенга ялат дохкара тIанийца декхараш кхоачашде а гIерташ ба юрта боахама къахьегамхой.

Шоай декхараш кхоачашдарах республике эггара хьалхагIа рапорт делар Грозненски района ахархоша.

Ди тIехьа дукхагIа ух Даьхен амбарашка хьажкIаш, республика 10 боахам хьажкIаш чуийца баьннаб, дуккха боахамаш йистедоалаш латт.

ДIадахача пхе дийнахьа 5 эзар гаргга гектара тIара хьажкIаш чуийцай. Балхаш дикка сихденнад хьажкIаш дукхагIа лелаеча районашка — Урус-Мартана, Шаьла, Наьсарен.

Цхьабакъда, Урус-Мартанеи Шаьлеи районий боахамашка дIайийнача еррига чахьажкIех аханел кIеззига совгIа яраш чуийца яьннай, хIаьта Наьсарен района совхозашка кхыметтел кхоалагIча даькъал а кIезигагIа ийцай.

ХьажкIаш сихен йоа ца еш чуэцилга ахархойн механизаторийн керттера декхар да. Цхьабакъда, тохкам бича гучадаьннад «Джалка», «Шалинский», «Красноармейский», «Лермонтовский» яхача совхозашка хьажкIаш чуэцача хана хIара гектара лоархIаш 2 центнергара 4 центнерга кхаччалца уж йоаеш хилар. Комбайно чуийцачул тIехьагIа яхкийса хьажкIаш тIеххьа хьагулъе еза.

ХьажкIаш чуэцаш латташехьа а, массанахьа дIаде доладеннад гурахьа дув ялаташ. Тоъал дукха дIадийнад уж Надтеречни, Грозненски, Наурски, МагIалбика районий боахамаша. ДIадахача пхе дийнахьа еррига республике дIайийнай 18 эзар гектар. Соахка цу ханналца дийначул массехказа дукхагIа хул из.

ХьатIадоагIача шера ялаташ хьувкъаргдола балхаш ду хIанззе а республика колхозашеи совхозашеи. Надтеречни совхозеи Наурски района боахамашкеи деррига латта кийчдаь даьннад, 1963 шера бIаьстан юхье ялаташ дIадера.

Сентябрь — юрташкарча наха чIоагIа къахьегаш бола бутт ба, хIара ахархочо шийн низ кхоачар ду юртбоахама шу сихагIа чакхдаккхара, Сийлахь-боккхача Октябра цIейна баха боаггIача тайпара накъа бахара.

20-ча СЕНТЯБРГА КХОАЧАШ ХЬАЖКIАШ ЧУЭЦАР, ГУЙРАН ЯЛАТАШ ДIАДЕР, ЗЯБЬ АХАР

(процентаца)

Производственни управленеши цар районаши	чуийца хьажкIаш	дIадийна гуйран ялаташ	аьха зябь
НАУРСКИ	81	25	67
Надтеречни	100	30	139
Наурски	80	23	97
Шелковской	68	23	18
ГРОЗНЕНСКИ	59	14	32
Грозненски	69	17	34
Урус-Мартана	52	4	39
Ачхой-Мартана	46	3	20
Советски	13	—	8
ГУДЕРМЕССКИ	50	9	31
Гудермесски	77	10	45
Шаьла	54	12	19
Курчалой	45	11	50
Ведана	25	—	—
Ножай-Юрта	14	—	17
СУНЖЕНСКИ	47	14	32
Сунженски	58	14	38
г. МагIалбик	53	23	44
Наьсарен	30	5	18
Первомайски	15	—	2
Скотооткорма трест	77	24	47
Совнархоза совхозаш	76	18	40

Комбайнех бизза пайда эцац

18 сентябре мара хьажкIаш чуэца болабеннабац МагIалбика зона «Ингушский» совхозе. Дуккха а хьалхагIа денз из болх дIаболабе мегаргболаш а болабе безаш а бар. Мел ха ейнай зехьа!

ХIанз совхозе хьажкIаш чуэцаш итт «ККХ-3» яха комбайн я. Дукха автомашинаш я совхозе кхычахьара хьатIаяьхка. Кхы фу эш сиха хьажкIаш чуийца яхара? ХIама эшац, болх боаггIача тайпара вIаштIехьбаккхар мара. Бакъда, из гIулакх дицденнад совхоза кулгалхошта. Цудухьа совхоза директор нов. Умаров вагIача кабинете санна сатийна я хьажкIий кхашка а. Комбайнаш дукхагIа йолча хана сеца латт, еха а йоханза а. Масала, 19 сентябре цхьоалагIча отделене 4 комбайнаца 5—6 гектар мара хьажкIаш чуэцанзар. Машинаш тоъац, яхаш бехказа вала гIерт управляющи нов. Картоев. Из харц да. 4 комбайна тIара хьажкIаш дIаувза тоъаргья 15 машин.

Iалаьмате дукха хьажкIаш Iайнай совхоза хьатташка. Царна тIера лордаш Iойоахаш нах кIезига ба. Масала, 1-ча отделене хьатта тIа 25 тонн хиллал хьажкIаш латт цIен - ца еш. Из болх беш воаллар верригa а цхьа итт-ех саг мара вац. Цудухьа дийнахьа сарралца заготпункте 1—2 машин мара дIаяхийта вIаштIехьдалац цар. Из болх бе нах арабаха йиш я совхоза. Бакъда, цу гIулакха дукха сагота бац цига, 19 сентябре еррига совхозера цхьа машин мара янзар заготпункте хьажкIаш яхьаш.

ХIанз лоархIаме да хIара сахьат. ХьажкIаш сихагIа чуийца яхара пайда эца беза еррига торонех: вIаштIехьдаккха деза техникаи транспортои бизза болх бергбола гIулакх, цIенъяь яьнна хьажкIаш махулла сихагIа паччахьалкхенна дIаяла еза. Доккхий декхараш да совхоза къахьегамхошта хьалхашка леттараш, из дика кхетаде деза хIаране.

М. ЗАНГИЕВ,
тха собкор.

Черсий-Балкхарой АССР колхозашкеи совхозашкеи ялатийна хьажкIаш чуэцара балхаш шерлуш латт. Лоаццача хана машинашца хьажкIаш чуийца яхара инициатораш хиннаб Майски района «Красная нива» яхача колхоза къахьегамхой.

Дика хьийкъа фуалъяьха хьажкIаш чу а эцаш — хIара гектара тIара 80 центнер гаргга — колхоза механизатораш цу сахьате мукъадаьнна кхаш аха болалу, гурахьа культураш дIае кхаш кийчду.

Болх дIаболабаьча хьалхарча деношке а денз дикагIа болча механизатораша хьажкIаш чуэцара оттаяь нормаш тIеххкоачашъю.

Сурта тIа: «Красная нива» яхача колхозе машинаща ялатийна хьажкIаш чуэцари лаьтта ахари.

В. Байдалова сурт.
ТАСС фотохроника.

Шун декхар, хьайбаш леладераш!..

1962 шера йола дулх, шура, фуаш дохкара план кхоачашъяр — хьайбай боахамерча болхлой лоархIамегIара декхар.

Шоай декхараш кхоачашдар духьа тIагIертта къахьегаш ба Наурски территориальни-производственни управленера хьайбаш леладераш. Паччахьалкхенга дулхи шуреи дохкара шера план кхоачашъелга цу еррригача зоне дуккха а дикагIа лел кхыча зонашкарчул.

Цхьабакъда, шуреи фуаши эцара темпаш дуккхача боахамашка Iалаьмате лоха я.

Еррригача республико 20 сентябрга кхоачаш дулх дохкара йола шера план 65 процент кхоачашъяьй, шура йохкара — 69 процент, фуаш дохкара — 85 процент.

Къаьстта чIоагIа оарцагIдовла дезаш да сентябрь бетта шин декадах шуреи фуъаши дохкилга чIоаггIа кIезигденна хилар. Цу тайпарча гIулакхаша шера план кхоачаш ца яра кхерам хулийт.

Мехка хьалхашка доккха декхар тIалатт Грозненски территориальни управлене хьайбаш леладерашта. Дулхи шуреи дохкара республика тIехьашка тетт цу зоно.

ЧIоаггIа тIехьайисай хьалха доккхий толамаш доахаш хинна Грозненскии Урус-Мартанеи районаш.

Дулх даккхараи из паччахьалкхенга дохкараи 1962-ча шера доккхий декхараш тIанийцадар «Красноармейский» совхоза кулгалхоша, цхьабакъда, 20-ча сентябре кхаччалца 54 процент мара шера план кхоачашъяьяц совхозо. ХIанз дика ховш да цар деннача деша мах меллаб.

Ер шу чакхдала кIеззига мара ха йиса йоаццашехьа а, шера йола шура йохкара план 61 процент мара кхоачашъяьяц «Горец» яхача совхозо, Грозненски района «Аргун» яхача колхозо — 53 процент, дулх дохкара номер шиъ йолча совхозо — 27 процент, Грозненски района «Советская Россия» яхача колхозо — 19 процент, фуаш дохкара Шаьла районо — 40 процент.

Законах де доагIаш хаттар да: мехка хьалхашкара шоай декхар маца кхоачашде уйла йолаш ба цу боахамий кулгалхойи хьайбаш леладераши?

Планаш кхоачашъ ца еш йисара массаза а тайп-тайпара бахьанаш увттаде йиш яц, цул совгIа, хьайбай продукташ дукхагIа яхараи паччахьалкхенга йохкараи де доагIар а ца деш.

Республика колхозашкеи совхозашкеи дулха дIадала кийчдеш да хIанз доахан, дукха доахан дIадала деза приемни пункташка сентябрьи октябрьи бетташка. Чуоттадаь а доажадеш а доахан дорстадар духьа къовсам лоаттабелга дулх дукхагIа даккхара бола керттера кхоачам ба.

Паччахьалкхенна дIалуш йола шура хIара боахаме дукхагIа яккханза а, боахама чухьарча гIулакхашка из дIаухийтилга дикка кIезигданза а деттача доахана продуктивность лакхъянза а яргьяц.

Бахача нахапара доахан, шура, фуъаш ийдара оттаяь планаш хIара районе кхоачашъелга Iалашданза даргдац.

Республика юрта боахама беррригача къахьегамхой сийлахь гIулакх да 1962 шера паччахьалкхенна хьайбай продукташ йохкара план кхоачашъяр.

ШЕРА ЙОЛА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ ЙОХКАРА ПЛАН 1962-ча ШЕРА 20-ча СЕНТЯБРГА КХАЧЧАЛЦА КХОАЧАШЪЯРА

СВОДКА

(Шера планаца нийсйича процентех)

Производственни управленеши цар районаши	дулх	шура	фуаш	Производственни управленеши цар районаши	дулх	шура	фуаш
Наурски управлени	79	76	87	Сунженски управлени	58	71	90
Надтеречни	93	80	134	Сунженски	59	70	94
Шелковской	77	80	89	г. МагIалбик	59	73	64
Наурски	76	72	80	Первомайски	55	90	104
Гудермесски управлени	62	69	59	Наьсарен	53	71	140
Курчалой	76	67	80	Грозненски управлени	49	62	78
Ножай-Юрта	74	65	109	Советски	70	85	117
Гудермесски	64	72	50	Ачхой-Мартана	60	72	85
Ведана	55	77	95	Грозненски	47	62	78
Шаьла	52	66	40	Урус-Мартана	46	56	68
				г. Грозный	99,4	52	—

НИКЪ НИЙСА ЛАЬЦАБ

Къахьегамхой политически а къахьегама а хьинар чI)ггIа лакхденнилга хьа а хьокхаш, дика чакхдувл «Красный молот» яхача завода цехий партийни организацешка отчеташи хоржамаши. БIаь паргга коммунисто къамаьлаш дайд цу собранешка.

Семилетка диълагIча шера производственни планаш толамца кхоачашъяра лоаттабеча къовсаме боккха лоархIам болаш я цехашкара партийни организацеш. Юкъарчал доаццаш балхашца ювзаенна а йолаш, цу цехашта чухь йолча цар доккха новкъостал ду керда техникеи технологии балха юкъейоалаяра, къахьегамцара а социалистически доалахьенцара а гIулакхаш коммунистически хургдола кхетам болхлошта балара.

— Хьалха хиннача отчетно-хоржамий собране яь решени ларде а лаьца баьб ший болх цеха партийни бюрос,— аьлар коммунисташта ше отчет луш мехкдаьтта аппаратура цеха партбюро секретара нов. Зевилова.— Коммунисташа яь критически замечанеши предложенеши ювцаш июль бетта хиннача коммунистий собране дукха пайданера гIулакхаш кертагIа даьхад.

Шеррача активо гIо а деш бюро дувца увттадаьд коммунисташта хьаштдолаш а цеха балхаца дувзаденна а дола дукха дешаш. Отчето чулоацача юкъагIа 13 собрании 22 партбюро заседании хиннай.

Цхьабакъда, собранеш киййчъелгеи чакхйоахилгеи гIулакха цхьа оагIув мара яц, вож оагIув — тIаийца решенеш кхоачашъелга вIаштIехьдаккхар я. Ховш да, соахкара шу вай цеха чIоагIа хала шу дар. План кхоачашъяцар вай. Цунна дола бахьанаш дукха дар: майдаш ца хилар, эшаш йола хIамаш ханнахьа хьа ца кхачар, къахьегамеи технологически дисциплина чIоагIа ца хилар.

Кийч а даь, шера юххье бюрос дувца оттадир шийна тIабиллача балха хIара коммунист бехктокхаме хилара хьакъехьара дош. ТIаийца решени кхоачаш а еш, бюрос администрацеи профсоюзни оргазацеи цхьана даиман тIахьожам лоаттабаьб сменнии декадниии заданеш кхоачашъяра.

XXII съезда сийна яьржача яхье лаккхара декхараш тIаийцар цеха коллективо: болх беча хIара сага лоархIаш бетта-бетта 10—14 тонн мехкдаьтта аппаратура арахеца. Шоаш тIаийца декхараш кхоачашдара къаьстта дика къахьийгар коммунисташа Давыденко, Кораблева, Пруссана, Васюкова, Никульшина, Бучанова, Махаева, иштта кхы дукханеша а. 1962-ча шера бетта-бетта план кхоачашъю цехо.

Коммунисташа политически дешар Iомаделга дувцача хана нов. Зевилова къаьстта белгалдаьккхар из гIулакх укх керданча дешара шера мишта хила деза. Семинарски группе КПСС истори Iомадеш хургва 25 коммунист (пропагандист цеха начальник нов. Бакаленко). Дукханеша шоай кхетам лакхбергба конкретни экономика Iомаеча семинарски группе. 165 саг чу а лоацаш, итт экономически школа хургья цехе болх беш...

Отчетах хиннача пренеех къамаьлаш дир итт саго.

Отчетно-хоржама собранеш мишта лел даиман тIахьожам лоаттабу завода парткомо. Собранешка коммунисташа ду къамаьлаш Iомадеш а, уж вIашагIтохаш а я из. Собранешка коммунисташа даь деррига хьехамаш, замечанеш, предложенеш бокъонца хьаэцара, уж балха юкъеозара тIаберзабаьб беррига болх. Из нийса никъ ба.

К. ТИМОФЕЕВ.

Къахьегамхошца цхьана

Сунженски района Орджоникидзевски станични Совета председатель нов. Тюрикова йолча цхьабараш дага бала, шоллагIа бараш хьехам эца боагIа. ХIаранеца хоза, безаме къамаьл ду цо.

Тхо дIакхаьчача ший кабинете яр из. ЦIен-нана Салжиникина Анна квартальни уполномоченни хержаяр. Цунна ца довзаш гIулакх дар из. Квартальни декхараш цунна дIадовзийташ йоаллар Тюрикова.

Цо мел дийцачох дика кхийтар квартальни уполномоченни.

Депутатащцеи активацеи болх белга — из да станични Совета керттера декхар. Хадданза болх беш йола Совета комиссеш боаггIача тайпара шоай болх беш яцар. ТIаккха исполкома членашца дага а яьнна, нов. Тюриковас комиссей членашца совещани йир. Цига дийцар комиссей декхараш, цар болх мишта вIаштIехьбаккха беза. Боккха пайда белар цу гIулакхо.

Цу хана денз кхыча тайпара вIаштIехьбаьккхар ший болх депутата нов. Коломыйцева керте латтача торгово-заготовительни комиссе а. План оттайир, хIаьта бахача нахагара хьайбай продукташ ийяра план сихагIа кхоачашъяра де дезараш белгалдаьхар.

Бахача наьха хIара коа а ухаш уж дIакхетабора хьайбай продукташ паччахьалкхенна ший ханнахьа дIаялар боккхача лоархIамера гIулакх хиларах. Иштта болх вIаштIехьбаккхарах торо хилар хьайбай продукташ ийяра шера план толамца кхоачашъе. Цу гIулакха юкъе дикка дакъа лаьцад депутаташа Чудаков Аким Ивановича, Шальков Михаил Акимовича, Головкина Мария Алексеевнас, иштта кхыбараша.

Шоашкара хьокхамаш гойташ къахьег цхьаболча депутаташа. Районе дика йовзаш я станични Совета депутат Бубликова Екатерина Дмитриевна. Дика кулгалду цо «Победа» яхача колхоза баьца-даарий бригадана. Дика хьалкхеяьй цига укх шера помидораш, нарсаш.

И. ГУЗЕЕВ.

АЗЕРБАЙДЖАНСКИ ССР. Форда тIа гIолла аьшкабетонни эстакада юллаш латт Песчаный яхача острова районе. Каспе тIара аьшкабетонни «улица» итт метр лакхеи ах километр совгIа йIаьхеи хургъя. Эстакадах а хетта аьшкабетонни конструкцех вIашагIйолларгйолаш я бурув деттара йола ши площадка. Царех хIаране тIа йиъ-йиъ кIоарга скважина йоаккхаргья.

Сурта тIа: форда тIа гIолла дуллаш латта аьшкабетонни эстакада шоллагIа га.

Я. Халилова сурт.
ТАСС фотохроника.

ГРОЗНЕНСКИ ЛИТЕЙНО - МЕХАНИЧЕСКИ ЗАВОДЕ БОЛХ БЕШ ВА КОММУНИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА УДАРНИК ТОКАРЬ В. АРЗУМАНОВ. СМЕНАХ ЙОЛА НОРМА 170—180 ПРОЦЕНТ КХОАЧАШЪЮ ЦО.

СУРТА ТIА: ТОКАРЬ В. АРЗУМАНОВИ МЕХАНИЧЕСКИ ЦЕХА МАСТЕР И. ИВАНОВИ ,ОАТХАЛ МАЛАГIЧА ТАЙПАРА ДИКАГIА КИЙЧЪЕРГЬЯ ХЬОЖАШ БОАХК.

И. Плиева сурт.

Деза да хIара сахьат

Надтеречни районерча «Надтеречный» совхоза болхлой дикагIа йола ха дIа а ца йохийташ хIанззе а болабеннаб гурахьа дув ялат дIаде. Листа мугIараш дола сеялка тIехьа а тесса ший тракторца хьалхара го баьккхар комсомольца Батиев Султана. Кхай юкъе саца а саце хьож из сеялка бакъахьа нийсъяьйий, ялат мел кIоарга дIадув. Шийна гIалат бIаргадайча цу сахьате дIадоаккх.

Сменах масса гектара тIа ялат дIадувргда, аьнна хаьттар оаха. Минута уйла а яь ший новкъоста бIара а хьежа Батиева аьлар:—30 гектарага кхаччалца дIаде йиш яр (норма 18 гектар я), нагахьа санна агрегат сецаш дукха ца говре.

Цу тайпара дола кхоачамбоацараш хIана хулийт оаш балха юкъе аьнна, хаьттар оаха шоллагIча отделене агрономага нов. Зимоглядовга. Сагота воацачох экккхийта жоп делар цо:

— ХIанз транспорт тоъац, фу дергда оаха.

Гуйрийна ялат дIаде доладенна лаьтташ во кийчдаь хилара а дукха сагота вац агроном. Лист-листа кIоарга харшаш даьхад кхашка: цу гIулакхо новкъарле ю сихха а дика а ялат дIадера. Кхаь сеялках латта С. Шахидова агрегат нийсъяьр нов. Зимоглядов ше ва. Цхьабакъда, ялат дIаде болабеннача хана из мишта дув хьажанзар агроном. Цудухьа фу тIийхига дIадувра, хIаьта дукхагIа дар лаьттан тIа дусар.

Ала дезаш да цу гIулакха тракторист нов. Шахидов а бехке волга. Цунна ховш хиннад ше брак елга, цхьабакъда, болх тоабе цхьаккха хIама даьдац цо.

— Фу дергда аз?—аьлар цо раьза а воацаш. — Сеялка нийсъяьр из ше ма вий.

— Йийшайий Iа Н. Г. Загладас язъяь статья? — хаьттар оаха. Эхь хеташ хIама аланзар цо. Статья-м йовзаш яр цунна ше ахархочун сий доадаьндаь хIама ца оалаш сецар-кх.

ЦхьоалагIча отделене дIадувш латт гурахьа дув ялаташ. Хьалха мо дика къахьегама толамаш доахаш ва коммунист Сагалов Махьмад. Делкъийга мара болх дIаболабаь боацашехь 15 гектар гаргга ялат дIаде кхийр цун тхо хиннача дийнахьа.

— Болх хIанз дIаболалуш мара бац, — тешшаме йоах Махьмада. — Сеяльщикаца Байсуев Оалхазарца сменах 40 гектарал чухнахьа доацаш ялат дIадувргда. ХIаьта беррига болх дикеи цIенеи а бергба.

Отделене цIенхаштта дола кхоачамбоацараш а да. Масала, Хадаков Махьмада агрегатацара сеялка балхага дика кийчъяь яц. Цун сошника пружинаш эгаш да. Цудухьа фу тIийхига дув. Во кийчъяьй Хамидов Рамзана агрегат а. Кхашкара балхаш во лелара керттера бахьан да болх во вIаштIехьбаьккха хилар. Болх бе торо йолча шоллагIча бригада ийс сеялках ялат дIадувш кхоъ мара яц. Еррига а агрегаташ балха араяха еза, тIаккха мара вIаштIехьдаргдац лоаццача хана 13 эзар гектара тIа дIаде деза ялат дIадийна даккха.

М. АЗИЕВ,
тха събкор.

Терко ца еш хилча

Укх шера бIаьсти Ачхой-Мартана районерча «Лермонтовский» совхоза кхоалагIча отделене хьажкIаш лелаю механизированни звено вIашагIъеллар оаха. Тхога яр 200 гектар. Оаха лаьрхIар хIара гектара тIара 65 центнер фуалъяьхача хьажкIий чуэца.

Доккхача къахьегама хьинарца дIаболабир оаха из болх. Деррига гIулакх ший ханнахьа деш, хьажкIашта дикагIа гIулакх де тIерташ дIадоладеннадар тхо.

Цхьабакъда, тха дага лаьттар кхоачаш хиланзар. ХьажкIашта культиваци еча хана со йол хьакха вахийтар. ТIаккха юхебисача звено члений вIаштIехьдаьннадац царна ханнахьа культиваци яь яккха. Цул тIехьагIа йол хьекха а ваьнна дIахо хьажкIашта гIулакх деш волча хана ка бола ялат чуэца вахийтар со. Из ялат чуийца даьннача хана хьажкIаш лакхъенна механизацеца гIулакх дечара яьннаяр. Цудухьа чIоагIа бIеха йисар уж.

ХIанз тхо хьажкIаш чуэцаш да. Даьча гIулакхага хьежжа да хьувкъамаш а. Гектара тIара томараш тIехь хьажкIий 45—50 центнер мара ялац тхона. Цхьан оагIорахьа шоашта пайда бе а бенна шоллагIча оагIорахьа доккха зе даьд отделене кулгалхоша. Из да тха хьажкIаш во хьувкъар. ДIахо йодача хана кулгалхоша цу тайпара гIалаташ дувлийта йиш яц.

Геттара мела лел тха отделене хьажкIаш чуэцара балхаш а. Уж чуэца йолаьяча 12—13 дийнахьа 68 гектар мара чуийца даьннадац тхо. ХIаьта, тхога кхоъ цIена хьажкIаш чуэца комбайн, кхыйола техника а я. Болх бокъонца вIаштIехьбаьккхача торо хулийтаргъяр цу техникаца хIара дийнахьа 30 гектарага кхаччалца хьажкIаш чуэца. Бакъдар аьлча, цу комбайнех тахханалца болх беш шиъ мара хиннаяц, кхоалагIчоа трактор яц, хIаьта трактор хилча комбайна тIехьатасса лафет а яц, яхаш багIа тха кулгалхой. Уж бакълувш хилча-м трактор а лафет а я, лерттIа болх вIаштIехьбаьккхача кхоачам хиллал машинаш а я. Мишта ла мегаргда укх хана комбайн вIалла хIама ца деш дIаоттаяь лоаттаяр!

Иззал техника тхоашка хиларах доккхал де дезача оаха цхьаккха терко яц цун.

Цхьаькха гIулакх а да тха кулгалхоша пайда ца эцаш. Из да юртара нах кулг-кара хьажкIаш чуэца ара боахаш ца хилар. 150 сагал кIезигагIа воацаш аравала йиш йолча 30—40 саг мара хилац хьажкIаш чуэцаш.

Звенона кулгалдеш хиларах звеньевойна ший алапе тIа 15 процент тIатох. Иштта да тха совхоза массайолча отделенешка. Бакъда, тха отделенера бухгалтер из кхоачашде тугаш вац. Цу хьакъехьа дукххаза къамаьл даьд аз совхоза директорцеи керттерча агрономацеи. ХIаьта уж а кхы цунна терко еш бац. Ала деза, цу тайпарча кхоачамбоацараша балхах дог эккхийтилга, бизза низ тIа а бахийта цунах сакъердалуш из хьа ца байтилга.

Боккхача сакъердамца йийшай оаха «Лакха лоаттаде ахархочун сий!» яха нов. Загладас язъяь статья. Из бакълув. Нагахь санна массане а цхьатарра балхах дог лазаш ца хилча хIанз тха отделенера дараш санна кхоачамбоацараш хургда. Надежда Григорьевнас ший ханнахьа дIадоладаь боккхача пайданера гIулакх хьал а лаьца юкъера кхоачамбоацараш сихха дIадаха, махулла дукхагIа Даьхенна хьажкIаш дIаяла, ерригача торонех бизза пайда эца декхарийла ба тха кулгалхой.

Б. САТУЕВ,
звеньевой.

Ханал хьалха

Грозненски шурий завода кIолдий цеха коллектив укх кхоалагIча квартале доккхий къахьегама толамаш доахаш я. Цеха коллектива юкъе дика къахьегарца белгальъенна я аз кулгалду бригада. Дукха ха йоаццаш тха коллектива коммунистически къахьегама сийлен цIи еннай. Бригаде болх беш бархI саг ва. Опыт дIа-юха а луш, балха говзал денгара денга лакхайоаккхаш дика къахьегаш я тха бригада.

ХIара сменах эзар килограмм кIолди 440 килограмм лоалаяь нахчеи арахеца езача шишша норма кхоачаш а еш 2 эзар килограмма кIолди 800—900 килограмм лоалаяь нахчеи арахец бригадо. Продукци дикагIеи дукхагIеи арахецара тха бригада социалистически яхье яьннай диэтически цеха ета шура кийчъеча коллективаца. Укх тIеххьарча шин кварталах арахеца продукци брак йоацаш я. Къахьегама доккхий толамаш доахаш дика къахьегарца белгалбаьнна ба тха бригаде Ш. Магомадова, Ш. Стеблина, Е. Ботвинкина, иштта кхыбараш а. Сийлахь - боккхача Октябра 45 шу дузача денна сийленца накъа бахара бригадо соцам баьб сентябреи октябреи бетташкара план ханал хьалха кхоачашъе, арахеца продукци тIехдика хилийта.

В. НАЙКО,
бригадир.

Къахьегамхошта хозагIеи дикагIеи мебель

Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дузача денна хозача совгIаташца накъа яха кийчлуш я № 1 йола мебельни фабрика гIандаш ду коммунистически къахьегама цIи лелаю цех. Цо лаьрхIад шера план ханал хьалха кхоачашъе, дикагIйола продукци мара ара ца хеца. Къаьстта дика болх бу станочникаша А. Подколзина, В. Хроменкос, З. Говора; шлифовальщикаша Н. Музыкас, А. Кобзевас; сборщикаша Э. Доброштанова, А. Понамарева; обойщикаша М. Берсановас, А. Саломатниковас. Цар шоай сменах йола нормаш 120—130 процент кхоачашъю. Къахьегама овсарле лакхъяра производствана доккха новкъостал ду рационализатораша.

ГIандаш деш хьаяьнна отходаш пайда боацаш йовц, уж берий гIандаш деча накъа йоал. Шоай продукци ийерашка ла а дувгIаш, цар хьашташ Iома а деш керда формаш йола гIандаш арахец цехо. Укх шера оаха хьадаь журнальни стол тикашка наха чIоагIа хоатташ да. Шоаш даьча дикача гIулакхаш тIа ца соцаш гIандаш дикагIа, хозагIа хьадара керда наькъаш лех цеха коллективо.

Л. ЗИНЧЕНКО,
цеха начальник.

Коммунизм—дерригача адамий сийрда кхоане

☆ ☆

Вайнаьха кхалнаха политграмота хьехача кружокий занятешта йола материал

☆ ☆

Дуккхача бIаь шерашка адамашта дагаяьлла, адамашта юкъерча эггара дукхагIа хьаькъал долаш болча наха сурт увттадаь, болхлой класса доккхача хьаькъалерча баьччаша Маркса, Энгельса, Ленина ший керттерча принципашта Iилманца лард елла йола коммунизм советски наьха хIара дийнахьарча практически къовсамеи творчески къахьегамеи гIулакх а хинна дIаэттай.

Фий из, коммунизм яхар? Производства средствашта дерригача халкъа цаI мара йоаца доалахье а йолаш, общества дерригача членийн йизза цхьатара социальни нийсхо а йолаш йола классаш йоаца общественни строй я коммунизм яхар, аьннад Программа тIа. Массе оагIорахьа наьха дегIаахарца цхьана, Iилмеи техникеи хадданза дегIаахара ларда тIа лакхлургда коммунизме хIама хьадеш дола низаш; укхаза дизза шоай беркаташ хьахецаргда общественни ганзаш духъювлача дерригача хьасташа, кхоачашхургъя «ХIаранегара — цунга дулучунга хьежжа, хIаранена — цунна эшачунга хьежжа» яха сийлахь-йоккха принцип. Шийна чухь общественни самоуправлени чIоагIлургйола, кортамукъеи сакхетамеи болча къахьегамхой деррига хIама геттара дика вIаштIехьдаьккха йола общество я коммунизм. Обществана беркат доалаш дола къа ца хьийгача Iе ца луш хургба беррига нах. Халкъа шийгара эггара дукхагIа пайда баргбар деш хургва хIара саг.

Коммунизме лаьттан тIа дерригача халкъашта дIачIоагIдергда Машар, Къахьегам, ПаргIато, Нийсхо, Вошал, Ираз.

Социализма ларда тIа хьалъю коммунизм. Социализми коммунизми — общественно-экономически цхьан формаце ши фаза, ши лагIа да. Социализм — коммунистически общества хьалхара, лохехьара фаза я, хIаьта коммунизм — лакхехьара фаза я.

Парте Программа тIа кийчдаь хьахьекха да коммунистически общество хьалъяра даькъера хьадда дола декхараш.

Хьалхарча итт шера (1961—1970 шераш). Америка ВIашагIкхийттача Штател хьалхабаргба вай мохк сага сих кхоачаш продукци хьаяра. Дикка тоалургья къахьегамхой материальни хьал-торо, лакхлургба цар культурно-технически боарам.

ШоллагIча итт шера (1971—1980 шераш) хьалъергья коммунизма материально-технически база, Iалашдергда материальнии культурнии беркаташ шортта хулга. Нахага царна маэшша хIамаш дIакхачийтара принцип чакхъяккхара дIа гарга гIоргья вай общество.

Чакхдаргда производства средстваша цаI мара йоаца, халкъа юкъара доалахье оттаярга довлилга. Цу тайппара, СССР-е керттерча даькъе хьалъергья коммунистически общество. ДIахо йодача юкъагIа дизза чакхдаргда коммунизм хьалъелга.

Коммунизм котъяккхара хоадамера хьал да цун материально-технически база хьалъелга. Коммунизма материально-технически база хьалъяр яхар да геттара дика дегIаена вай хьанара индустри хилар, мехка йизза электрификаци елга Iалашдар, промышленносте а юрта боахаме а ерригача производственни процессашта комплексни механизации автоматизации яр, Iалаьмате дукхача Iалама кхоачамехи кердача синтетически а кхыча а материалехи мамогга дикагIа пайда эцар, берригача къахьегамхой культурно-технически боарам чIоаггIа лакхбар, производство вIаштIехьъяккхара гIулакх тоадар.

Коммунизма материально-технически база хьалъяра даькъе укх семилетках а дукха хIама дергда. Семилетка хьалхарча ах хана планах лийрхIачул 5 процент дукхагIа продукци арахийцай промышленносто. Цу юкъагIа хьалъяьй 3200 совгIа керда промышленни предприяти.

Промышленни продукци арахецара план тIехкхоачашъяьй вай республике а. 1962-ча шера хьалхарча 8 бетта план 103,5 процент кхоачашъяьй. Планал совнагIа 11,3 миллион сома маьха промышленни продукци арахийцай.

Технически прогрессана вай мехко мел йоккхий коталонаш яьхай дерригача дуненга дика дIахьекхад «Восток-3», «Восток-4» яхача космически кемаша яьча групповой полето.

Ялат, дулх, шура, лаьттанцара а хьайбашкара а йоала кхыйола продукташ алсамъяхара тIабийрзза къахьегаш ба юрташкара къахьегамхой. Совхозийи колхозийи боахам дIахо дегIабоалабара Iалаьмате боккха лоархIам бола керда гIулакхаш белгал а даьха хьалхашка оттадир КПСС ЦК мартовски Пленумо. Юрта боахама деш дола кулгал тоадар духьа хьаяьй керда органаш—территориально-производственни управленеш.

Вай республикерча колхозашеи совхозашеи дуккха а дукхагIа дIаюв хьажкIаши шекара свеклаи, къаьстта а доакъарийна лаьрхIа. Духхьашха дIайийнай вай республике дуккха а ялата-бобови культураш. Дика хьийкъа а хьийкъа чуийцад ка бола ялаташ, чуийца йоалаш латт хьажкIаш, дIадувш латт гурахьа дув ялаташ, хьайбашта Iана кийчо ю.

Коммунизмага довлача хана хIама хьаду низаш Iалаьмате чIоагIа дегIадахкарца цхьана социалистически общественни отношенеш йоалаш-йоалаш коммунистически отношенешка йоал.

Социализм йолча хана производственни отношеней лардера яр общественни социалистически доалахье я. Цу доалахьен ши форма я: паччахьалкхени (халкъа юкъара) колхозно-кооперативнии. Коммунизмага ме долх йолхаш-йолхаш шоайла гарга йолх паччахьалкхени колхозно - кооперативнии доалехьенаш, тIаккха вIашагIа а кхийте, цаI мара йоаца халкъа юкъара коммунистически доалахье хул царех.

ХIама хьаду низаш дIахо дегIа ме доагIа лакхлургба колхозни производство юкъара хилара боарам а: колхозий екъаш йоаца фондаш совъяларца, колхозий юкъара предприятеш хьалъярца, юртбоахама балхашта механизаци яра гIулакха колхозаш социалистически предприятешца ювзаяларца.

Колхозно-кооперативни доалахье халкъа юкъарча доалахьенна гарга яхареи технически прогрессаи ларда тIа хьадергда городаи юртаи юкъера, хьаькъалцеи кулгашцеи хьегача къина юкъера лоархIамера эргалонаши обществана классови Iоткъам бара масса тайпа ларашин дIаяхара эшаш дола хьалаш.

ДIахо, коммунистическии общественнии отношенеш дегIаяхкарах хул социалистически демократи массе оагIорахьа шеръелгеи тоаелгеи, паччахьалкхени общественнии гIулакхашта деча доала беррига гражданаш юкъеозилга. Цо Iалашду коммунистически общественни самоуправлене принципаш йизза чакхъяхара общество кийчъелга. ТIехь-тIехьа дукхагIа къахьегамхой юкъеоз паччахьалкхени общественнии гIулакхашта доал дара.

Нохч-ГIалгIайчен моттигашкарча Советашка ворхI эзар совгIа депутат хержав. Советашка вIашагIъеллай эзар гаргга массазара комисси, царца болх беш пхи эзар депутати 8500 активисти ва. Болх беш кхо эзар гаргга активист а йолаш, 255 кхалнаьха совет вIашагIъеллай. Ялх бIаь совгIа новкъостий суди пхи бIаь совгIа халкъа дружинеи хьаяьй. Новкъостий судашкеи халкъа дружинашкеи болх беш 24 эзар саг ва.

Коммунистически общественни отношенешка довлар — из да кхы дIахо а къамаш вIашкаозар, уж дерригаш а цаIаш хургдола гIулакх дар, советски халкъаш кхы а айхагIа вIашагIтохар. Классашта юкъера башхалонаш дIаяларой коммунистически общественни отношенеш дегIаяхкарои чIоагIду къамий социальни цаIал, гIо ду культуре а, морале а, вахаре а юкъара коммунистически гIулакхаш дегIадоаладара, царна юкъера тешами вежарий доттагIали дIахо а чIоагIдара.

Пролетарски интернационализма позицеш тIареи цIаккха а тIера ца йоалаш ленински къамий политика чакхъяхара ларда тIеи къестаду парте коммунизм хьалъеча хана къамаша шоайла леладеча гIулакхий дешаш. Къамий башхалонаш теркал ца елга а уж хьалсувсаелга а парте могийташ дац. Советски Союзе хIанз кхы йолаш яц тIехьайиса республикаш: хIанз уж ерригаш а экономически а культурни а дегIаяхкара керттерча даькъа цхьан боарам тIа я. Цхьана дахаш а къахьегаш а 125 совгIа къам да вай мехка. Къулбехьени Къилбаседа Кавказеи юрта боахама болхлой совещане Никита Сергеевич Хрущева аьлар: «Укх совещане вIашагIкхийттаб эрсий, дагестанцаш, хIирий, нохчий, гIалгIай, черсий, балкхарой, калмыкаш, адыгейцаш. Укхаза хьоашалгIа баьхка украинцаш а ба, цхьабакъда, совещане доакъашхошта юкъе а кIезига бац украинцаш. Тоам хулаш а дог гIоздоаккхаш а хIама да иштта доттагIали вошали дола дезал бIаргабовр. СССР халкъашта юкъера доттагIал гуччахьа дика хьахьокхаш хIама да шоана ер. Къамашта юкъерча хьагIахи цабезамахи цхьаккха хIама а хоалой укхаза? Массане уйла латтар а дагадоаллар а цаI да — дуккха къамаш дахаш йола вай социалистически паччахьалкхе чIоагIъелга».

Советски патриотизмаи социалистически интернационализмаи уйланца кхебу парте къахьегамхой, чIоаггIа къовсам лоаттабу местничествана, къаденнача, реакционни Iадаташта тIехьабаьнна хилара духьал, националистически юхедисаьрашта духьал. Коммунизмага довлача юкъагIа ерригача социалистически лагера мехкашта, дерригача дунен тIарча къахьегамхошта юкъерча доттагIлен идеяшца хьалкхебе беза бахархой.

Хулаш-хулаш коммунистически общественни отношенеш хьахургья быте а. Ткъо шу чакхдоалача хана бахархой ерригача реальни доходех аханей боарам болаш хургья общественни фондаш. Цунах общества чотах (мах боацаш) де йиш хургья: бераш яслешка, берий учрежденешка, школашка-интернаташка кхоабилга (даьштаноаношта хьаштхуле); къахьега торо йоацараш материальни Iалашбелга; берригача гражданашка дешар, медицински санитарнии гIулакх кхоачийтилга; квартирашка бахилга, доалаш-доалаш мах боацаш общественни кхача баарга далга, иштта кхыдараш а.

Коммунистически общество

Юрта боахама—дикагӀйола методаш

М. АБУБАКАРОВ,
Гудермесски территориальни производственни совхозно-колхозни управлене начальник.

Доккхий декхараш да хIанз колхозийн совхозийн къахьегамхошта хьалхашка латтараш — шортта ялат, дулх, шура, кхыйола юрта боахама продукташ Iалашъе езаш ба уж мехка.

Уж декхараш кхоачашдеча юрташкара къахьегамхой оарцагIбахара боккха лоархIам болаш я юрта боахама доал деш йола керда органаш — территориальни производственни управленеш. Бакъда, пайдана хургдолча тайпара, хаьдда де деза из доал. Цу наькъаца ший болх дIабахьа гIерт Гудермесски производственни совхозно-колхозни управлени.

Тха управлене керттерча специалисташа, инспектораша-организатораша колхозашкеи совхозашкеи гIулакхаш мишта латт а хьеже, юрта боахама продукташ дукхагIа яхара де дезар ду. Из хьахьокх укх тайпарча масало.

Цхьа ха яр Ведана районера Ленина цIерах йола колхоз районе эггара тIехьа латтачарех йолаш. Цунца дувзаденна цига вахийтар тха управлене инспектор-организатор нов. Гагаев. Цо бокъонца колхозера гIулакхаш мишта латт а хьежа, гучадаьккхар, колхоза ферме ден распорядок кхоачаш ца еш, хьайбаш кхабара рацион нийса ца лелаеш, дояркаша доахан массаза а хан-ханнахьа ца детташ хилар.

Колхоза правленецеи партийни организацецеи цхьана нов. Гагаева сихха дIадаьхар гучадаьнна кхоачамбоацараш, хIаьта доахан денгара-денга дукхагIа шура тела доладаллалца колхозера дIа а ваханзар из. Уж тайпа масалаш дуккха а доаладе йиш яр.

Цул совгIа, керда, прогрессивни мелдола хIамаш юртбоахама производствана юкъекхахьа а цу наькъаца семилетка диълагIча шера къахьегама толамаш дахара колхозаштеи совхозаштеи новкъостал де а гIерташ ба управлене болхлой.

Гурахьа дийнача ялатий 20.500 совгIа гектар яр тха зонерча колхозийн совхозийн укх шера чуэца езаш. Лоаццача хана а доа ца деш а селлара дукха ка бола ялаташ чуэцара, паччахьалкхенга ялат дохкара план кхоачашъяра ялаташ чуэцара балхаш ерригача колхозашкеи совхозашкеи комплексни хьисапе дергдолаш вIаштIехьдаьккхар управлене специалисташа. ДукхагIча хьале хьакхари ардари къаьста а долаш чуийцар ка бола ялаташ. Цхьан участкера ялаташ чуэцача болх беш яр цхьатарра массехк жатка. Касараш хьалъэцача хана комбайнаша а групповой хьисапе бир болх. Цу гIулакхо йиш хилийтар ялаташ чуэцара ханаш дикка лоацъе а къахьегама овсарле лакхъе а. Комбайнаша ялаташ аьрда далларца кхашкара арадехьар ча.

Гудермесски Шаьлеи районий совхозашка блочни хьисапе чах аргIаш дергдолаш вIаштIехьбаьккхар болх: аьшка мушашца тIехьатайса волокушаш а йолаш йолча шин тракторо йоккхий токхораш а еш аргIаш деш латтача моттиге хьатIаувзар ча, хIаьта дежурни тракторо аьшка мушаца аргIа тIа хьалтIакхухьар из. Цу тайпара уж аргIаш даро болх бе нах кIезигагIа а эшийтар, аргIаш дарга йода ха дикка кIезиг а йир.

Кхашкара ча Iоъарадаьккха далларца оахам дора. Иштта лаьтташ кийчдаро колхозашкеи совхозашкеи йиш хилийтар шозлагIа хьажкIаш дукхагIа дIае а гуйран ялаташ дIадера лаьтташ кийчде а. ХIанз гуйран ялаташ хийцца дIадувш латт Гудермесскии Шаьлеи районий боахамашка.

Хьакхари ардари къаьста а долаш ялаташ чуэцаро аьттув боаккхар ялат комбайнашкара доаггIашехьа а паччахьалкхенна дIадала. Тха зонерча колхозашеи совхозашеи 104 процент кхоачашйир паччахьалкхенна ялат дIадалара план (хьажкIаш йоацаш).

ХIанз зонерча дерригача боахамашка цхьатарра ялатийна лаьрхIа дIайийна хьажкIаш чуэцаш латт. Укхаза а производственни управлене специалисташа йоакхо йир колхозашеи совхозашеи хьажкIаш чуэцача комбайнашца групповой хьисапе «кхай аьла» чуэцара. Цу хьисапе хIанз эггара хьалха чуэц тха боахамашка хьажкIаш. Цо йиш хулийт хьалхагIа хьажкIаш чуэцача дуккха нах оттабе безаш хиннача метте, хIанз уж цигара мукъа а балийта кхыча балхаш тIа оттабе.

Цхьаькха метод а я оаха пайда эцаш: нагахьа санна цхьан боахама кхашкара хьажкIаш ялатийна лаьрхIа чуэца йиш йолаш кхаьча а воккхан яраш кхачанза а хуле, еррига комбанаш кхаьча хьажкIаш чуэца хьожаю. Цу методо тхога йиш хилийтар техниках пайда дикагIа эца, комбайнаш сеца латтаргйоацаш царга болх байта, хьажкIаш чуэцара ханаш лоацъе.

Ялатийна лаьрхIа хьажкIаш чуэцача хана оатаденнача гIадах силос йолл колхозашеи совхозашеи. Цо тха боахамашкара доакъар кхы а дукхагIа совдоаккх.

Гудермесски управлене боахамаша паччахьалкхенна дIаеннай 3200 тонн хьажкIаш. Денгара ди массаза доал дукхагIа дIател уж паччахьалкхенна.

Шу йокъал йолаш хиннадале а, шекара свекла дика кхеяьй тха колхозашеи совхозашеи. ХIара гектара тIара 200—220 центнер свекла йоаккх Шаьлеи Курчалойи районий боахамаша. Дикача свеклай 130 эзар центнер Шалински шекара заводе дIачуеннай хIанзале а.

ЧIоагIа къахьег тха хьайбаш леладераша, производственни управлене специалисташа дулхи шуреи дукхагIа даккхар духьа. Тха зонерча боахамашка эггара хьалха лаьттах елла рожа, мукха, люцерна, тайп-тайпарча баьций силос ахкан замалахь юаяьй доаханна. Цу гIулакхо аьттув баьккхар ахкан замалахь доаханга тешшаме шура дукхагIа ялийта а дукхагIдолча боахамашка чуоттадаь доахан кхаба а. Доахана продуктивность лакхъяра даьча балхаша торо хилийтар 1 сентябрь тIакхоачаш паччахьалкхенга 65 эзар центнер, вешта аьлча соахка цу ханналца ехкачул 8 центнер дукхагIа шура йохка, дулх соахка цу ханачул 24 процент дукхагIа дохка.

Дулх дукхагIа даккхара ерригa духьашка яхкаш йола хьакхарч цхьатарра ноябрь бетта яхкилга вIаштIехьдоаккхаргдолаш да тха боахамашка, хIана аьлча ахканарча дарегIарча доакъарашца кхаба чуоттае йиш хургъя уж. Цо чухнахьа боаккхаргба дулх даккхарга дIабода мах.

Паччахьалкхен план хьажкIаш дIаялара — 1-ча октябре, дулх дIадалара— 1-ча декабре, шура дIаялара — 20-ча декабре кхоачаш а яь, цу тайппара коммунизм хьалъяра гIулакха юкъе шоашкара доаггIаш дола дакъа лаца лаьрхIа ба тха зонера юрта боахама къахьегамхой.

Целинни край. Геттара дика механизатораш дукха ба Тургански целина кхашка балхаш деш. Цар кулгаш да цига ялаташ хьувкъадаьраш а чуийцараш а.

Сурта тIа: Кустанайски области Дамдински совхоза комбайнер Николай Зволинский. Ялат чуэца доладеннача дийнахьа денз ший балха нормаш 2—2,5-зза кхоачаш а еш хьавоагIа из.

В. Давыдова сурт.
ТАСС фотохроника.

Укх сурта тIа шоана гу Гудермесски района «Дружба» совхоза 2-ча отделене дикагIа бола механизатораш (аьрдехьара аьттехьа) тракторист МагIмадов ТIапа, комбайнер Абдурахманов Сайтами. ХIара денна цар агрегато 3—3,5 гектар шекара свекла чуэц. Из хул планах йоагIачул шозза дукхагIа.

Доккхийча къахьегама толамашца накъа гIоргда тхо сийлахьбоккхача Октябра цIейна, йоах механизатораша.

Д. Василийко сурт.

НИЙСА ХАРЖА ЁЗА КАДРАШ

1962 шу ше дIадоладеш семилетка диълагIча шера хIара фуражни Iаттагара 2500 килограмм шура йоаккхаргъя аьнна дош деннадар «Надтеречный» совхоза цхьоалагIча отделене шурийтоварни ферма коллективо.

Шерах ийс бутт дIабала боалл цхьабакъда, цу юкъа баьча балхах хьахиннараш воккхийвеш дац. Юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара 1336 килограмм шура яьккхай. Плано оттаьча заданех тхо лоархIадергдар, цхьабакъда, тIаийцача декхарех лоархIадой тамаш я. Доакъарий бехках хIама да ала йиш йолаш дац. Уж дика хиннад. Август бутт бовш а тIехьа мелъэш доакъар дар доаханна, хIаьта хIанз шозлагIа йийнача хьажкIаш тIа доажаду оаха доахан. Бакъдар аьлча, шура хIанз тIатохаш латт. Нагахьа санна 17 августа кхаччалца дийнахь-бус ферме йоаккхаш хинна шура 1360 литр хиннаяле, 14 сентябре лаьрхIача 1440 литрага кхоачаш лакхъеннай из цифр.

ТIаккха малагIа бахьан да декхараш кхоачаш ца дайтар? Цун бахьан да массаза болх беш йола хьайбаш леладерий дика кадраш ца хилар. Шу доладеннача юххье каст-каста хувцалора тха дояркаш. Цудухьа шура кIезигйир дуккхача доахана. Цул тIехьагIа, март бетта тха ферме балха ера Эльмурзаева Зайнап. Цунга бетта дIабелар кIезига шура луш бола 17 етт.

Ший балха тIера йолаш дIаболабир Зайнапа болх. Сихха шура тIаетта даьлар цун группацара доахан. ХIанз хьалха латтачарех я доярка Эльмурзаева. ХIара Iатто юкъера лаьрхIача 1415 килограмм шура лу.

Иззамо долча доахана группа елар оаха апрель бетта ферме балха енача Дукаева Маккийга. ТIагIертта къахьегарах, гIулакх дукха дезарах, хьайбашта дика гIулакх дарах боккха пайда баьлар. Цо деттача доахах хIара Iаттагара бархI бетта юкъера лаьрхIача яьккха шура 1385 килограмм я. Цо хьахьокх шоай гIулакх дукха дезаш болча наха хьайбашта Iунал деш хилча пайда боалаш хилар. Шу доладелча денз из тайпа барт тайна коллектив ферме хиннаяларе, шеко йоацаш кхоачашдаь хургдар декхараш.

Дика лел тха балхаш Iана кийчо яра. Фермана юххе хьатIаэзад 260 тонн гIожа доакъар. Цигга лаьттах еллай 1400 тонн силос. Доахан чудоахкадеча эггара доккхагIдолча отара ремонт яь яьннай.

Х. МАГОМАДОВ,
ферма учетчик.

Наьсарен районера хоамаш

Хьалхле лелаераш

Наьсарен районерча «Электроинструмент» яхача заводо болх бу дукха ха яц. ХIанзале гучабаьннаб производства хьалхле лелаераш. ТIехдика болх беш я Шевченко кулгалду слесарий - инструментальщиктий бригада. Бригадиро санна къахьегама доккхий толамаш доахаш болх беш ба бригадацара новкъостий Шадыжев, Мальсагов, Газдиев, иштта кхыбараш а. Сменах йола норма 150—180 процент кхоачашъю цар. Производства керттерча продукцена эшаш йола штампаши прессформаши ю бригада.

Сийлахь-бокххача Октябра 45 шу дузача ден сийна доккхий къахьегама толамаш даха лаьрхIад Шевченко бригада.

Б. ГАГИЕВ,
«Электроинструмент» яхача завода вокхагIа вола экономист.

* *

ШКОЛЕ ДОАЦАШ ЦХЬАККХА БЕР ДУСАРГДАЦ

Школа коа дийнахьа сарралца хозаш я сакъердаме оазаш. Дог гIоздаьнна ба школа хьехархой. Дика кийчъеннай Яндарера цхьайтта шерара школа: ремонт яьй, Iана кхоачам хиллал дахчеи кIори кийчбаьб.

Хьехархоша аьхний дика къахьийгалга хьахьокх укх гIулакхо. Деша даха ха мел йола бераш, лоархIаме бахьан дараш ца лаьрхIача, деша даьхкад. Дика болх барца хьехархошта юкъе белгалбаьннаб Бариев Ювсуп, Паланкоев Идрис, Ганижев Хьаж-Мурад, Гандалоев Къамбулат. Цхьа бер дисадац цар участкашка деша ца доагIаш. Берригаш дешаш хилийтара хетаяь укх деношка Яндарерча школа хьехархой собрани хилар. ХIанз школера хьехархойи директор н. Лотареви шо-шоай микрорайонашка болх беш ба. Даьша-ноаноша деша ца яйта лакхарча классашкара кхоъ йиIиг хIанз юха деша енай.

Дика новкъостал ду школа коллектива юрта Совето (председатель нов. Бакаев).

* * *

Наьха хьашташ кхоачашдеш

Яндарерча бувзама отделене начальникалла болх беш я Гандалоева Губати. Цо из болх бу дукха ха яц, хIаьта а сихха ший балхах кхийттай из. Дукха каьхаташ да цун хIара денна вIаштIехьа а даьха дIаюха дахьийта дезараш. ГIалат далийта йиш йолаш дац уж, хIана аьлча шоаш хьожадаьча дIакхоачаргдац. Цо болх дика барах юрта баха нах чIоагIа раьза ба Губатена.

Цу бувзама отделене почтальоналла болх беш ба Гандалоев НогIамарзеи Хамхоев Темарсолтеи. Ханна шоаш боккха бале а дика болх бу цар. Сайре хиларах, ха во оттарах ший ханнахьа хIара письмо, газет дIакхоачийт кхача дезача. Царна хов мел сакъердам боаккх каьхато, мел цунга хьеж нах.

Цхьаькха да, раьза бац Яндарера радиоладувгIархой. Каст-каста саьргаш теда а луш радио болх бац. Районера бувзама контора из кхетаде деза: хан-ханнахьа из лини тоае монтераш ахийта беза.

Дика болх барах Яндарерча бувзама отделене коллектива дуккхаза а ахчан премеш тийнай. Юрта бахача наха лоархIаш ба уж болхлой, хIаьта къахьегамхой хьашташ дикагIа кхоачашде гIерта беза отделене болхлой а.

М. МЕРЖОЕВ,
Яндарерча 11 шерарча школа хьехархо.

ЛАЬТТАН СИЙ ДЕ ДЕЗА

ЯIайха латтар ха. Сигалара цхьа догIан тIадам божацар. Зехьа дайнад-кх оаха хьийгаь къа, йовргья шекара свекла, аьнна хеталора. Тха звеноцара цхьабараш кхыча балхашка баха гIертар. Свекла дика хургхиларга даха дог деце а оаха лаьрхIар тхоашта могачох цунна гIулакх де.

Машинашца де деза балхаш даьчул тIехьагIа гувнаш а деш кулг-кара оасар дир. Хала дар дIайхача деношка хьацар Iо а ухаш кхай тIа болх бе. Бакъда, тхо къахкацар йIовхалах. Тха звено членаш Вышегурова Тамара, Чахкиева Мадинат, Тумгоева Райхьант, кхыбараш а ши норма кхоачаш ца йича чуболхацар. Во оасар даьчоа духьалъоттар тхо массавар а. Тумгоева Райхьанта свекла оасарах дика цIенъяцар, сов бола овла хьалбаккха Iокховдацар. ТIаккха оаха цох бехк баьккхар, хьай беша саго иштта оасар дича эгIаз гIоргьяр хьо, аьнна. ШоллагIча дийнахьа ший участка тIа шозлагIа оасар дир Райхьанта. Цул тIехьагIа кхы гIалат далийтанзар цо шийгара.

Тхона гора, оахоша цIенъяь свекла дикагIа дегIайоагIилга. Цул тIехьагIа молхаш техар шозза а кхозза а.

ХIанз чуэцаш доахк тхо тхоай къахьегамах даьнна беркат. ХIара гектара тIара 250 совгIа центнер свекла гулъю. Дика хиннад шун лаьтта, йоах цхьаболча наха, цудухьа дика хьийкъай свекла а. Из иштта дац! Лаьтта массанахьара цхьатарра хьаьна да тха. Цун сий дар, Iунал дар мара хIама дац.

ЦаI новкъа да тхона. Уж мах бола шекара свеклай лордаш пайда боацаш йоаю тха отделенерча кулгалхоша, силоса чу ца а йохкаш. ХIаман кхом ца белга да из.

Т. БЕРСАНОВА,
«Октябра 40 шу» яхача совхоза Наьсар-Кертерча отделене звеньевая.

хьалъярах дIакъаста йиш йоаца цун дакъа да керда саг хьалкхевелга. Из да вай партена хьалхашка латта эггара чоалханегIа, бехктокхамегIа, эггара дукхагIа нах безара декхар. Коммунистически общества къахьегамхочун характеристика йоалаяьй КПСС Программа тIа: из хургва массе оагIорахьара дегIавена, духовни вIоахел, моральни цIенал, физически унахцIенал шийна чухь органически вIашагIкхийтта саг. Коммунистически общества саг хьалкхевара де дезараши наькъаши хаьдда белгалдаьхад парте XXII съезда документаш тIа. Беррига къахьегамхой идея чIоагIа йолаши коммунизмана тешамеи, къахьегамцареи общественни боахамцареи гIулакхаш коммунистически долаш, дынах юхедисаь во гIулакхаш, буржуазни хетараши оамалаши цIенъенна шоаех дIаяьнна, сагах дахка деза дерригa дика гIулакхаш гармонически дегIадаьхка долаш хьалкхебар, духовни культура бокъонца йола ганзаш хьаяр да из.

Капитализма эггара лакхера а тIеххьара а лагIа да империализм. Из — йохкалуши леши латта капитализм я, социалистически революце хьалхе я.

Вай ханара капитализм дегIаярцара кердадар «Юкъара рынок» оалаш дола Малхбузехьара Германи, Франци, Итали, Голланди, Бельги, Люксембург — Малхбузехьарча Европера ялх мохк экономическии политическии вIашагIкхетар да. Цу тайпара вIашагIкхетар хургдолга а ховш, В. И. Ленина яьхад, шоайла цхьа барт а болаш Европе социализм тоIаяр духьа, колонешка шоаш гулдаьр лорадар духьа цхьан юкъагIа соглашенеш хила йиш я капиталисташта юкъе а паччахьалкхенашта юкъе а.

Къаман доазонел тIехдаьнна а социализмага довла ха кхаьча а долча хIама хьадара низащца боахама частнокапиталистически форма «барта йига» ялх мехкара монополистически капитал гIертилга да, эггара хьалха, «Юкъара рынок» яхар. Из, шозлагIа-дале, капитализма кхыча мехкашта духьалара вIашагIкхийтта къовсамба, капитализма эйпаш (производства анархи, кризисаш) дерзаде гIертилга да, хьалха хиннача колонешта, вIашагIа а кхийтта, коллективни эксплуатаци елга да. Из, кхозлагIа-дале, НАТО политически а экономически а шолгIар я, вIашагIкхийтта капитализм тIа-тIа низ совбоалаш йоагIача социализмана духьал оттае гIертилга а, хIаьта иштта экономически а, политически а, идеологически а даькъе наступлени яр духьа ялх мехка болхлой классанеи беррригача къахьегамхоштеи духьаларча къовсама вIашагIкхийтта фронт хьае гIертилга да, хIанзарча капитализма кIоаргга вIашдухьленаш къахьегамхой чотах дIаяха гIертилга да. Из ба, халкъех къайла а кхухьаш, овлан тIарча цар хьашташта духьал монополеша беш бола бIехача уйланцара барт. Цудухьа тIехь-тIехьа боккхагIча лоархIаме хул «Юкъарча рынкана» чубоаллача монополей тийшача балха духьал болхлой классои берригача къахьегамхошеи лоаттабу къовсам.

Капитализм дегIа ме йоагIа кIоарг а лу ир а лу цун вIашдухьленаш, совдоал къахьегамхой раьза ца хилар, ирлу эксплуататорашцара цар къовсам. Капитализмана каш доаккхаргдар пролетариат я. Ший марксистско-ленински партеш керте а латташ, цо чIоагIа къовсам лоаттабу демократии социализми бахьанце. Дерригa прогрессивни боламаш вIашагIа а тохаш, дерригa Iаьдал монополешка хулга дIадаккхара уж тIа а дерзадеш, бIубенна йода болхлой класс тIеххьара эксплуататорски общество дIаяккхаргахьа.

Монополей реакционни политикана халкъаш духьал далар тайп-тайпарча формехьа хул, цхьабакъда, классови тIемий хIанзара этап къаьстта белгалйоал стачечни болам геттара чIоагIа дегIабарца. Нагахьа санна 1958-ча шера Малхбузехьарча Европе забастовкаш еш 4 миллион саг хиннавале, 1961-ча шера уж 32—34 миллион саг хиннав, хIаьта 1962-ча шера ялх бетта забастовка яьй 24—26 миллион саго. Къаьстта чIоагIа совбаьннаб политически стачкаш ераш. Из доагIа къаьстта а Япони, Франци, Итали санна долча мехкашта. Машара тIехьара болам къаман юкъара болам а хинна дIаэттаб Японе. Цу болама керте латт Японски машара комитет, агрессивни японо-американски тIема договора духьаларча къовсама Къаман совет, тIема базашта духьал къовсам лоаттабара йола Къаман бувзама совет. Цу советий балхаца дакъа лоацаш я социалистическии коммунистическии партеш, профсоюзий Генеральни совет. Укх шера бIаьсти Японе къахьегамхоша дIадийхар японо-американски договор дохаделга, Къулбехьарча Корее фашистски режимаца ю переговораш совцаелга, Китайски Халкъа Республикаца дипломатически гIулакхаш оттаделга, дерригача мехкашца машареи доттагIлени политика лелаелга.

ДегIаух экономически стачкаш а.

Массе а мехка цхьан ханна капиталистически система йохара наькъаца а ца хулаш, къаьсткъаьста мехкаш цу системах дIахедара наькъаца хул капитализмагара социализмага довлилга. Цунах хьахиланза ялац дунен масштабе капитализмагара социализмага довлара бIарчча исторически зама.

Европаи Азеи цхьадолча мехкашка социалистически революци котъяьнначул тIехьагIа, машара, демократе, социализма низ бола лагерь хьахинначул тIехьагIа къаьстта сихделар империализм йохилга. Социализма новкъа уваттача мехкий революционни низашта хIанз атта да реакце низашта духьаларча къовсаме ца эша, хIана аьлча империализм мелъеннай, хIаьта социализм кортамукъален болам шербара йола дунен чIоагIале а хинна дIаэттай. Ца бовзача новкъа аха дезац социализмага кердача мехкий. Царга торо я социализма мехкий опытах пайда эца. СССР-е а цул тIехьагIа дуккхача кхыча мехкашка а социалистически революци котъяларо хьадир Куба санна долча кагийча мехкашка а социалистически хувцамаш хилар феодальнии ах-феодальнии отношенеш йола тIехьадиса халкъаши мехкаши, капитализма стадега гIолла а доацаш, духхьала социализмага довлара эшаш дола хьалаш. Империалистически монополей Iаьдал дIадоаккхилга шоашта тIадожаш долча тайп-тайпарча низашта характеристика а луш, КПСС Программа белгалдоах: «Социалистически революцеш, къамий-кортамукъален, империализманна духьалара революцеш, халкъа демократически революцеш, шерра ахархой болам, фашистски а кхыйола тиранически а режимаш дIаяхара тIехьа халкъаша лоаттабу къовсам, къамашта лоаттабеча низ-Iоткъама духьалара юкъара демократически боламаш — уж дерригаш вIашагIкхет капитализм мелъеши йохаеши йолча цаI мара йоацача дунен революционни процессе».

Дерригa къамаш а гIоргда социализмагеи коммунизмагеи, из хиланза даргдац. Цхьабакъда, империализма низ-Iоткъама кIалхара халкъаш мукъададара процесс, В. И. Ленина хьалхе а гуш хиннача тайпара, тайп-тайпарча исторически ханашкеи дух-духьарча формехьеи хул. Социализм шерлуш а кIоарглуш а йоагIа. Дунен шоллагIа тIом хилалехьа, Советски Союз алхха цаI мара боаца социализма мохк хиннача хана, 17 процент лаьтта, 9 процент гаргга нах, иттлагIа дакъа гаргга промышленни продукци кхоачар цун даькъа дерригача дунен тIа. ХIанз социалистически лагера мехкаша дIалоац дуненах 26 процент территори, 35,5 процент нах, цар хьаю дунен промышленни продукцех 36 процент. Йизза яьнна ца Iеш, даиман а СССР-е социализм котъялара хьакъехьа вывод йир КПСС XXI съездо. Вай мехка капитализм юхаоттае, социалистически лагерь йохае могаргдолаш низ дунен тIа хIанз болаш бац. ХIанзарча заман юкъ-моттиге латт дерригача дунен болхлой класси цо хьакхелла социализма дунен системеи. Капитализмана духьал, общество социалистически эргаяккхара тIехьа къовсам лоаттабеча низашца цхьана, социалистически система мехкаш да укх замах исторически дегIаахара керттерча чулоацама, керттерча эргалонашта къоастамбераш.

Капитализмацарча экономически яхье бIубенна хоадам беш йола котало яккхарга йода социализм.

1957-ча шереи 1960-ча шереи Москве хиннача коммунистическии болхлойи партей Совещане документаш тIа, КПСС XXII съезда материалаш тIеи решенеш тIеи хьахьекхад социализма мехкий экономически низ дIахо а дегIабара наькъаш, ерригача дунен социалистически система масштабе цар аьттонех дикагIа пайда эцилга, дунен халкъашта юкъе къахьегам социалистически бекъилга, производствана специализации кооперировании елга, халкъа боахама планашта координаци елга, дунен социалистически рынка торонаш. ТIехьа тIайоагIача хана дунен коммунистически боахам, ший хана В. И. Ленина йийца, цаI мара йоаца дунен кооператив хьаяра йола торонаш хулийт цу хIамаша.

ЦаI мара йоаца дунен кооператив хьахилар — социалистически мехкий боахама-экономически коопераци чакхъялар хинна ца Iеш, «из иштта социалистически халкъаш идейни, политически, культурни вIашагаргадахар а да, из гаргадахар хулача хана цIенбенна дIабаргба капитализмо оттабаь бола къамашта юкъера цатешами хийрали, йизза торгья вошала, доттагIлен, цхьан гIулакхаш леладара уйла». (Н. С. Хрущев).

Социализма дунен система цаIал долаш хиларо, цун закономерностехи аьттонехи пайда эцаро дерригача социалистически мехкашка торо хулийт социализм хьалъяра ханаш лоацъе, хьаелл, дукха хьалхатIехьа ца доалаш, исторически цхьан заман чу, уж коммунизмага довлара перспективаш.

Социализма низ совбувларо, коммунизма идеяш Iалаьмате чIоагIа адамий уйлаш тIаувзаш хиларо унзара йоах империализм. Социализма мехкий низ бола болам, революционни болам сихха дегIабар соцаде е лаьгIде гIерт империализма гIончий фуннагIа даь а. Дуккхача капиталистически мехкашка коммунизмана духьал гIайтта хьувз. Социалистически строях доацараш дувцарца, коммунистически партей политика а цар де лерхIараш а, марксизма-ленинизма хьехамаш харцахьа доахаш дувцарца, коммунистически партеех а прогрессивни долча кхыча низех а хьаьрбаьнна гIертарца гучадувл из. Коммунизмана духьаларча Iаьржача байракха кIал хIанз вIашагIкхийттаб социальни прогресса беррига моастагIий: монополисташ, военщина, фашисташ, реакционни дына тIулакхаш леладераш, колонизатораш, помещикаш, империалистически реакце беррига гIончий.

Коммунизмана духьаларча гIулакхий чулоацам мамогга къайлакхухьаш, коммунизмана духьаларча политикана машар ца бохийта, демократи чIоагIъе, вахара хьалаш тоаде могаргда, яхаш, къахьегамхой Iехабе гIерташ да доалера гIозараши буржуазни строя гIончийи. Боккъалдар аьлча коммунизмана духьаларча политико капиталистически мехкашкарча халкъашта тIадахьар да: кердача тIема кхерам чIоагIбелга, демократически кортамукъаленаш кIезигъелгеи дIайоахилгеи, фашизма кхерам совбоаккхилга, тIема бюджеташ лакхъелга, экономически хьал толхаделга. Халкъаша тIехь-тIехьа дикагIа кхетаду коммунизмана духьалара политика харц а кхераме а хилар, цар чIоагIбу машар, демократи, социализм бахьанце шоаш лоаттабу къовсам.

ТIа-тIа совдувлача социализма низашта тIехьашка ца яьлча ялац империализм. Цхьанна хIаманна а могаргдац цун тIехьашка ялар юхасоцаде.

Социализма дунен системеи капиталистически мехкашкара революционни болами сихха дегIаахаро кийчду ха кхоачаенна капиталистически строй цIенъенна эшилгеи йохилгеи. Дукха халкъаш да социализма новкъа долхаш. Дерригa адамаш а гайна-ганза цу новкъа гIоргда.

Е. ВАРАВИНА.

США ДУХЬАЛ ГIЕРТЕ А...

НЬЮ-ЙОРК, 20 сентябрь. **ТАСС-а корреспондента Л. Пономарева** хоам бу:

ООН-а Генеральни Ассамблея XVII сессе дувца оттаду дешаш дийца йистеяьннай Генеральни комитет. Уж хьалхашка йиххьача редакцех сессе ювца тIаийцай лоархIамера советски предложенеш.

650 миллион дола Китайски Халкъа Республика халкъ цу организаце ший законехь вола викал воацаш хилар вIалла ла йиш йоацаш долга белгалдаьккхар комитета заседане ше къамаьл деш СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитела В. С. Семенова.

КНР законехьара бокъонаш меттаоттаяра хьакъехьара дош дувца ца оттадайтара комитета членаш тIехьабаха гIертар ВIашагIкхийттача Штатий викал Чарльз Иост. Американски делегат мелла духьал ваьннавале а из дош дувца оттадаьд ООН-а Генеральни Ассамблея XVII сессе.

Советски делегаце еннача предложенех иштта дувца оттадир Къулбехьарча Кореера кхыча паччахьалкхений бIу арабаккхара хьакъехьара дош а.

Советски Союзо еннача предложенех Ассамблея сессе дувца оттадаьча лоархIамерча дешаех цхьа дош да торговле дешашта хетаяь Дунен халкъашта юкъера конференци гулъяра хьакъехьара дош а.

Португале колониальни владенещца дувзаденна дешаш дувца оттадеча хана, процедура бокъонаш телха а еш, Анголеи Мазамбикеи салазаровски диктатура нах боабещ леладаьча зуламий хьакъехьара дош Генеральни Ассамблея дувцара духьал «протест е» Португале викала мамогга тIо де хьайзар австралийски, английски, американски делегаташ. Гвинея, Судана, Советски Союза, Польша делегаташа чIоагIа духьале яьчул тIехьагIа Генеральни комитета председатела дош ца луш витар Португале викал. Колониализмах дола деррига дешаш Генеральни Ассамблее дувцаргдолаш тIаийцар.

«Венгерски дош» аьле цIи йоаккхаш дола дош Генеральни Ассамблея сессе дувца юкъехьолга юха а кертахдаьккхар США делегата. Из дош оттадарца «шийла тIом» кIаьдбе», гIулакхаш лертIа доаладе, кхыметтел машара гIулакх а чIоагIде гIерт США, яхаш, комитета тешам телаш вар из.

☆ ☆

ЛОАРХIАМЕРА СОВЕТСКИ ПРЕДЛОЖЕНЕШ ЮВЦА ТIАИЙЦАЙ ООН-а ГЕНЕРАЛЬНИ АССАМБЛЕЯ СЕССЕ

☆ ☆

Кхайка заседане тIавийхача Венгерски Халкъа Республика викало Карой Чатордаи тоха доаггIача тайпара юхатехар американски делегаце хьувзаду провокационни гIулакх. Кхыча паччахьалкхений чурча гIулакхашта юкъе гIертара а «шийла тIом» хьалхьебара а США-с доаха демогогически бахьанаш шоаш мадарра гучадаьхар цо.

Генеральни Ассамблея комитеташка а цун пленарни заседанешка а дешаш дувцара аргIан порядок оттаеш хургья Генеральни комитета тIехьа хула заседани.

НЬЮ-ЙОРК, 20 сентябрь. (ТАСС). Тахан Iурра ООН-а Генеральни Ассамблея пленарни заседане йолаелар юкъара политически дискусси. Къамаьлаш дир Бразилеи США-и викалаша.

Ассамблея чIоагIйир дувца а оттадолда, кхоанарча заседане дувца а дувцалда «Индонезе Республиканеи Нидерландий королевстванеи юкъерча Малхбузехьарча Кердача Гвинеях (Малхбузехьарча Ирианах) йолча соглашене» дош.

Бразиле делегацена керте латтача сенатора Афонсо Ариноса къамаьлаца дIайолаелар юкъара политически дискусси.

Бразильски делегато дукха теркам тIабахийтар массане а деррига а герз дIадаккхара хьакъехьарча дешашта. Массе тайпара ядерни тохкамаш делга Iалаьмате сиха соцадара хьакъехьа дукхагIа йолча делегацешта а мегаргйолча резолюце проект дIахо йодача хана Ассамблея сессена хьалхашка оттаяра йола бокъо шийгахьа ют бразильски делегаце, аьлар цо. Атом йоаца зонаш хьаяра идея хьаллаьцар бразильски викало. Иштта атом йоацача зонех цхьа зона Латински Америках а хила йиш яр, аьнна белгалдаьккхар цо.

Машарерча гIулакхашта космически аренех пайда эцара а, космосе тохкамаш дара а йолча бокъоний боарамаш а ВIашагIкхийттача Къамий Организаце тIаийцача нийса хургдар, аьлар Афонсо Ариноса. Колониализмах юхедисаьраш цIендаь дIадахара ший кара мел дола хIама дара ООН тIахьийхар цо.

Дунен халкъашта юкъе экономически гIулакхаш леладара дешаш а хьоахадаь, Бразиле викало критика йир торгови блокаш вIашагIъехкача правительствай политикана. Торгови гIулакхашта хетаяь Дунен халкъашта юкъера конференци вIашагIтохара хьакъехьара предложени Бразиле хьаллоац, аьлар цо.

ООН-а керттерча органашка афро-азиатски мехкаш дукхагIа лоархIам болаш хургдолча оагIорахьа ВIашагIкхийттача Къамий Организаце Уставага юхахьожилга дича бакъахьа хургдар, аьлар Бразиле викало.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча американски делегато Э. Стивенсона доккх-доккхагIа дола дош а хоржаш дийцар США правительство ООН Устава, машара гIулакх чIоагIдара чIоагIа тIехьа я, яхаш. Цхьабакъда, цо ца хьоахадеш дитар е харцахьа даьха дийцар вай ханарча лоархIамерча дешашта хьажа доагIача тайпара хьожилга.

Масала, колониализма гIабаех халкъаш мукъадалар «чIоагIа раьза хинна тIаэц» США-с а аьнна цо цигга тIахьийхар цу гIулакха «сих ца далара». Шоай лоIаме доахалургдолча дIакхачанза дола халкъащ шоай лоIамехьа дитача уж «хьаллелхаргда», яхаш, делегаташ унзара боахаш вар из.

Гéрз дIадаккхара проблема ювцача хана американски викало юха а кертахдаьккхар «дунен халкъашта юкъерча тIахьожамах», вешта аьлча законехьа ерзаяьча шпионажах дола, тIаэца мегаргдоаца США-с дIадехар.

Ший къамаьлах ондда дакъа ООН финансови хьалах долча деша хетадир американски делегата. Цун къамаьлах шаьра бIарпагуш дар «ООН-а Конгора операцеш» санна долча гIулакхашта доаду ахча дунен халкъашта юкъерча организаце членаш долча дерригача мехкашта дIатIадилла безам болаш хилар.

Кхы чIоагIагIа йов йиш йоацаш, юхь яйна дар «малхбузехьарча ах шаре тIарча ший лоалахошта кхерам тувсаш я Куба», яхаш, Куба правительство бекке е гIерташ американски делегата даь къамаьл.

Американски делегата даь къамаьл хоадамболлаш юхатехар Куба викало М. Гарсиа Инчаустеге. ДIахо кхы а цIенагIа дувцара йола бокъо шийгахьа а юташ, цо бокъонца хьахьекхар, Кубана духьал агресси кийчъеш США йолча хана къамаьл деча американски делегата ю заявлени еррига а харц хилар. Шоай лоIаме хилар карара ца далийтара эшшар де чIоагIбенна ба кубинцаш, аьлар цо. Оаха тIаэцац Iа еш йола заявлени, аьлар М. Гарсиа Инчаустега Стивенсона дIатIа а вийрза, хIана аьлча кубински халкъа духьал шун правительствас кийчъеш йола агресси къайлаяхьа гIерташ я из.

Цу тIехь заседани дIакъайлар.

Асуански гIишлоне

КАИР, 20 сентябрь. (ТАСС). Асуане иккхача низ болча тато хоам бир хий дIадехка цхьаькха туннель яккха йолаенна хиларах — ерригаш а лаьрхIача кхоалагIа. Советски Союза новкъосталца Асуански ГЭС хьалъеш боахкача гIишлонхой ерригаш а хий дIадехка 6 туннель яккха езаш ба лоамах, хIараяр 15 метр шера а йолаш.

Кхехкаш латт гIишлонера балхаш. Низ болча советски самосвалаша хIара денна хий дIадехка канал доаккхачара дIакхухь 13.000 кубометр чхараш. Укхаза хьалъяккха езача 9 миллион кубометрах хIанзале хьалъяьккха яьннай 5 миллион кубометр совгIа чхар.

Укх гарггарча деношка бетон хьоахаргья гидроэлектростанцерча хий чуэцача моттига, хIаьта цул тIехьагIа ГЭС-а зданена шийна а.

Къахьегамхой чотах хьадеш латт герз

ГААГА, 20 сентябрь. (ТАСС). ДIахо а сихдаь герз хьадарга ахча дукхагIа дIаахийтар, хIамашта маьхаш тIадеттар, алапеш сецадар — из мара кхы догдоахийла яц голландски халкъа 1963 шера йолча Голланде паччахьалкхен бюджета проектага хьежача.

Из бюджет белгалйоаккхаш дола хIама да тIема гIулакхашка ухийташ дола ахча Голландега хьежача геттара дукха доллашехьа а, 2,3 миллиард гульденага кхоачадеш цIаькха а тIатохар. Из хул ерригача бюджетах пхелагIа дакъа.

Цунца цхьана лерхI правительства хIамашта маьхаш тIадетталушшехьа а къахьегамхой алапи лакх ца далийта.

939 миллион гильденага кхоачаш чIоагIа лакхъеннай паччахьалкхен бюджета дефицит. Декхара чотах из дIаякккха безам хилча, кхы хьатIа ца ийцача а Iалаьмате доккха, ер шу юкъекхаьчача хана 18.966 миллион гульденага кхоачаш хинна Голланде къамангара декхар дIахо чIоагIа лакхлургда.

«Де ваархейд» яхача газето редакционни статья тIа белгалду, 1963 шера оттаяь Голланде паччахьалкхен бюджета проект — из я «Юкъарча рынкера» Голланде конкурентал чIоагIде а къахьегамхой чотах шоашта пайдаш де а гIертача монополей программа.

АЛЖИРЕРА ХОРЖАМАШ

ПАРИЖ, 21 сентябрь. (ТАСС). Селхан сатийна чакхдаьлар Алжира Къаман учредительни собране хинна хоржамаш, нагахьа санна 4-гIча тIема округа салташа Алжира Къаман эскара доакъошца дIа-юха топаш а кхувсаш столицена малхбоаленгахьа ягIача Банем яхача эвкалиптови хьунагIа хинна дов ца лаьрхIача.

Цкъарчоа даь лоархIамаш хьахьийнад Центральни хоржамий комиссе. Цар тIа йоах, мехка 15 департаментах дукхагIа яраашка кхадж тоссача дакъа лаьцад 50-негара 70 процентага кхоачаш болча харжархоша. Франс Пресс яхача агентства беча хоамах, Сахаре кхадж тессаб 22 процент болча харжархоша. Из дика тессарг лоархIаш ба, нагахьа санна хоржамий участкашка болхача хана наха нийслу халонаш лаьрхIача. Кхадж тоссача эггара дукхагIа дакъа лаьцар Саурей Оазисей департаменташкарча наха — 80 процентагара 90 процентага кхоачаш.

Къамаш мукъадахара Фронта Политбюро генеральни секретара Мохаммед Хидара селхан саррахьа радио чу гIолла ше къамаьл деш аьлар, «Политбюрох тешаш хилар хьахьокхаш» дар селхан хоржамашка хинна кхадж тассар.

Алжира ханна йолча исполнительни органа председатела Абдеррахман Фареса селхан ше телевидене гIолла къамаьл деш аьлар, ханна йолча исполнительни органо ший полномочеш 25 сентябре Къаман учредительни собране президиумга дIалургья.

ГЕРЗАГА КХУВД

ВАШИНГТОН, 19 сентябрь. (ТАСС). Кубайна духьалара американски конгрессера гIулакхаш соцаш дац. Кхыча мехкашщарча гIулакхашта йолчеи герзашщарча низий гIулакхашта йолчеи сенатски комиссеша тахан цхьана къайлагIа яьча заседане могайир провокационни резолюце проект.

США кийча я, йоах резолюце проекта тIа «эшаргйолча моллагIча а средствашца, герз юкъе даьккха а, Куберча марксистско-ленински режимо низа е низа кхерама новкъосталца ший агрессивнии подрывнойи болх цу полушаре моллагIча а даькъа тIа боаржабелга юхатоха». Кхоана сенатага чIоагIъяйта тIаяхьаргья из резолюци.

Кубайна духьалара резолюци кийчъеш хиннай тахан кхыча мехкашщарча гIулакхашта йола викалий палатера комисси а. Из резолюци, хетаргахьа, кхоана чIоагIъе тIаяхьаргья викалий палате.

БIаьлагIа дешара шу доладеннад Н. А. Римске-Корсакова цIерахча Ленина орден лелаеча Ленинградски паччахьалкхен консерваторе.

1862 шера 20 (8) сентябре Ленинграде хьайийлай Россе лакхехьарча музыкальни образованена юхь йолаяь йола эггара хьалхара эрсий консерватори. Консерватори юллилга эггара хьалха дагадехар а цун юххьанцара директор а хиннав пианист, композитор, дирижер А. Г. Рубинштейн. Эрсий музыкальни историе чухь Iалаьмате боккха лоархIам болаш хиннай консерватори. Дуненна веннав цо Чайковский, Лядов, Аренский, Прокофьев, Шостакович, дуккха кхыбола гIорбаьнна музыканташ. Шоай педагогически болх укхаза баьб гIорбаьнна болча композитораша П. И. Чайковске, Н. А. Римске-Корсакова, С. И. Танеева, А. К. Глазунова.

БIаь шера чухь музыкальни вуз чаккхъяьккха ваьннав ворхI эзар совгIа саг. Консерваторе кхебаь композитораш, музыковедаш, педагогаш, исполнителаш ба вай мехкарча а доазол дехьарча дуккхача мехкарча а театрий, концертни организацей артисташта юкъе, музыкальни дешара заведенешка.

Консерваторе дешаш ба массе а союзни республикера, Советски Союза тайп-тайпарча къамех бола а доазол дехьарча мехкашкара а нах.

ХIара Iуйрийна шоаш заняте болхаш, сийлахь-воккхача эрсий композитора Н. А. Римске-Корсаковна дегIача памятника юхе гIолла тIехбувл цун цIи лелаеча консерваторе деша багIа студенташ.

М. Блохинеи П. Федотовеи сурт. ТАСС фотохроника.

Керда брошюра

КПСС истори Iомадерашта новкъостала парте Нохч-ГIалгIай обкомеи Грозненски горкомеи политически дешара ЦIено кепа а тохийта арахийцад «Нохч-ГIалгIайчен партийни организаце историех долча литература список» аьнна цIи а йолаш дола брошюра.

Цу тIа белгалъяьй КПСС а Нохч-ГIалгIайчен партийни организаце а историе массайолча раздела хетаяьча первоисточниккийи кхыча литератураи тематически список.

Вай республика хьехархой говзал лакхъеча институте кепа тохийта арахийцад «Юртбоахама производства лардий курса вахарцарча бувзама дешах» аьнна корта а болаш дола брошюра.

Цун автора А. Н. Брагина дика къоастамбеш дувц цу тIа зонай Iалам, кхашка ювча культурай, баьца даарий, сомий сорташ, доахана, хьакхарчий, устагIий, кхычар а фу.

Цу брошюра тIа язъяьча материало хьехархошта новкъостал дергда дешархошта хьехача хана.

А. НИКОНОРОВ.

Укх шера ГаланчIож, Алхарой, Аккхий-Кий яхача моттигашкарча лоаман даьгIенашка Iа даккха дита лаьрхIад шоай Iаьсий Сунженски района колхозийи совхозийи хьайбаш леладераша. Iа доаккхача хьайбашта лаьрхIа укхаза хьалъяьй дика помещенеш, шортта йол хьекхай, хIаьта цхьадола балхаш хIанз а деш латт. ГIишлонхошта а хьайбаш леладерашта а эша материалаши продукташи цига тIаяхьа хала да наькъаш ца хилар бахьан долаш. Цудухьа новкъостала йийхай хьайбаш леладерашта мелъэша хIамаш тIакхухьаргйола вертолет.

Сурта тIа: лоаман даьгIенашкарча хьайбаш леладерашта хьош бола мухь тIаботташ латт вертолета Сунженски района XIX-ча партсъезда цIерахча колхозе.

С. ХАКИЕВА сурти тексти.

ДОККХА СОВГIАТ

Шелковской станице кхозза вIаштIараяь сапаргIата классаши коридораши йола керда школа хьайийлай. Доккха совгIат да из бераштa. Спортсмений чIоагIа безам тIабодаш хоза кийчъяь спортивни зал а я школе.

Цу кердача школа дегаш гIоздаьха бераши берий дайи хьагулбелар школе. Митинг хьайийлар парте райкома секретара н. Савченкос. Школа хьаелларца цо даькъала дийцар бераш, доккха баркал аьлар школа хьалъеча къахьийгачарна. ДикагIа болча гIишлонхошта Сийлен грамоташ а луш, къамаьл дир райисполкома председатела. ЦхьоалагIча классе деша ягIача эггара зIамагIа йолча Донская Танечкас лента хоададу — марша доагIалда шо кердача школе! Пхи бIаь кховзткъа дешархо ва цу школе деша вагIаш.

Керда школа хьалъеча Бурлак Люсяс кулгалдеча школьни комсомольски организаце дика къахьийгад. Комсомольцаша школа хьалъеча хьийгача къих хьаийцача ахчах дукха пластинкаш а йолаш «Восток-57» яха радиола ийцай.

Г. ТИМОХИН,
Шелковской райкома ВЛКСМ секретарь.

Кагирхой сайре

Селхан Грознерча С. М. Кирова цIерахча парке йоккха кагирхой городской сайре хилар.

ЧIоагIа сакъердаме яр сайрен программа. Кагирхошца вIашагIкхийтта хилар Хельсинке хиннача кагирхой Дерригдунен фестивале дакъа лоацаш хинна Магомаев Муслими Гудантова Людмилеи. ЧIоагIа сакъердаме дийцар цар гулбеннарашта фестивалах.

Кагирхой дегаш гIоздоахаш дар художественни самодеятельноста коллективаша дакъа а лоацаш увттадаь концерташ, парке хинна тайп-тайпара ловзараш, аттракционаш, фейерверк, иштта кхы а.

Геттара безаме чакхъяьлар кагирхой сайре.

Ханнахьа хьаккхахьац газеташ

МагIалбика района «Алханчуртский» совхоза коллективо дика дакъа лаьцад 1962 шера газеташ яздарца. ХIаьта уж газеташ къахьегамхошка ший ханнахьа хьакхоачаш дац. Уж ханнахьа хьа ца кхахьара малагIа бахьан да цхьанна сага хац. Тахан хьаэца деза газет кхоана е ломма мара хьаэцац, иштта тIехьадаьнна уж хьаэцаш хилча дукха деша а безам багIац.

Кхы а вогIа лел телеграммаш кхахьийтара а дIаийяра а гIулакх. МагIалбикерчеи Вознесенскерчеи бувзама отделенешкара хьайоагIа телеграммаш 2—3 ди тIехьаяьнна мара хьакхачац. Керда Редант яхача тха юрта 500 цIа да, цхьабакъда почте телефон-м яц. Вай мехкара а доазол дехьара а керда хIамаш хац тхона массехк ди тIехьадаьнна газеташ даьхкача мара. Из болх тоабар дех къахьегамхоша.

И. ЕВЛОЕВ, А. ХАШИЕВ, С. ЛЕЙМОЕВ.

23 сентябре: 7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.45 — хоамаши передачай программеи. 8.20 — «Сердало» газета обзор, 8.35 — Музыкальни антракт. 16.00 — Пионераштеи дешархоштеи передача (эрсий меттала). 16.20 — «ТIалатар» яхача Л. Н. Толстой дувцара цхьа дакъа (эрсий меттала). 16.40 — Педагогически института художественни самодеятельноста концерт. 17.30 — РадиоладувгIархой заявкех концерт.

*

ТЕЛЕВИДЕНИ

12.00 — Бераштa «ПIелг санна зIамига кIаьнк» яха художественни фильм. 18.00 — передачай программа. 18.05 — Арахьарча политически гIулакхех дола комментатора къамаьл. 18.20 — «Кхалнах, шоана!» яха телевизионни журнал. 18.55 — телезрителий заявкех концерт. 20.00 — передачей программа. 20.05 — «ТIакIалтIа теха бай» яха художественни фильм (кхоалагIа сери) ялхайтта шу даланза долча бераштa хьажа могадац.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.

Йоккха зал. **«Нахи оакхарийи»** (цхьоалагIа сери). Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 **«Нахи оакхарийи»** (1-гIа сери). Долалу: 8.30, 10.30, 2.30, 6.30, 10.30.

«Салтечох йола баллада». Долалу: 12.30, 4.30, 8.30.

ЗIамига зал № 2 **«Нахи оакхарийи»** (1-гIа сери). Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 **«ВорхI нянька».** Долалу: 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9:30.

«Родина» яхача кинотеатре.

Берий сеанс — **«ТIех хоза Василиса».** Долалу: Iуйрийна 9 сахьат даьлча.

«Нахи оакхарийи» (цхьоалагIа сери). Долалу: 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ДIаьхдаь сеанс — **«СовгIа рюмка».** Долалу: Сайрийна 9 сахьат даьлча.

24 сентябре денз **«Нахи оакхарийи»** (шоллагIа сери).

СПОРТ

Грозненски „Спартака“ волейболисташ РСФСР кхозза чемпионаш ба

Волейболацара ловзар — Грозне эггара чIоагIагIа даьржа а дуккхача наха дукха дезаш а ловзар да.

«Йоккха» волейбол Грозне кхаьчай 1960 шера, «Спартака» команда духхьашха «А» классах СССР-е хьалхара моттиг лацара ловза бокъо яьккхача хана.

Российски Федераце хьалхле яккхар духьа тIеххьара тур ловзаеш Соче хинна Грозненски «Спартака» волейболисташ укх деношка цIакхаьчар.

Россе XVII-гIа чемпионат хьалха хиннараш санна йоацаш ши тур йолаш яр. Хьалхара тур чакхъяьлар апрель бетта Свердловске. Цига вай волейбола мастераша хьалхара моттиг лаьцар.

Соче шоллагIа тур ловзаеча хана спортивни низ кхы а чIоагIбелар. Вай команда эггара чIоагIагIа йола соперник яр грозненцаша счет 3 : 0 а йолаш хьалхарча гон тIа ше эшаярах нийсхал яккха безам болаш хинна Ростовски СКА команда. Грозненцаш котбаьлар Свердловске лейзача счет 0 : 3 а йолаш шоаш эшабаьча Иркутски «Спартакал» (3 : 1), Воронежа командал (3 : 2), Ростоверчул (3:2), Омскерчул (3 : 2), Свердловскерчул (3 : 1), Волгоградерчул (3 : 1), Куйбышеверчул (3 : 1).

Къаьстта низкъала дар Ростовски СКА-ца шин сахьата совгIа хинна ловзар. Йиъ парти ловзаяьчул тIехьагIа счет 2 : 2 яр. ТIеххьарча пхелагIча парте счет 2 : 11 а йолаш эшаш латтар грозненцаш, цхьабакъда, деналах ца бохаш, котало яккха безам болаш уж хиларах аьттув баьлар цар цу къовсаме. Совле грозненцашкахьа а йолаш (15 : 12) чакхдаьлар ловзар. Цига баькхача толамо догдоахийла хилийтар грозненций Российски Федераце цIаькха а чемпионаш хилара.

Сочера «Спартакаца» ловзаш аьттув баланзар грозненций счет 1 : 3 а йолаш ийшар уж царел. Цун бахьан дар хьалхагIа ловзаш хало хинна хилар, кIаьдбалар, цар когаметта хийца дIаоттабе дика ловза ховш бола нах ца хилар.

ТIеххьара шоаш лайза Германерча советски эскара группай спортивни клуба команда счет 3 : 0 а йолаш атта эша а яь, грозненцаша дIахьекхар Российски Федераце эггара чIоагIагIа йола команда шоай яр хилар.

Кхаь шера вIаштта дошо медалаши Россе чемпионашта телаш дола цIе ленташи даьхад вай волейболисташа. Команда тренер волча М. Медведева Сийлен грамота еннай.

Кастта «Спартак» яхача ДСО Центральни Совета хьалхара моттиг яккхара ловзараш доладелча цига ловзаргья цу общества чемпион йола Грозненски «Спартака» команда.

С. ЦЕЛИЩЕВ,
спорта мастер.

КХОАЛАГIА СПАРТАКИАДА

Нохч-ГIалгIай республика физкультурникий кхоалагIа спартакиада чакхйоалаш латт. Хи чу бургацах ловзара яхье керда чемпионаш хилар «Труда» спортсменаш. Хьинаре ловзарца низ болча Буревестника командал котъяьлар из.

Сакъердаме а боккхача къовсаме а дIахьош я волейболистийи баскетболистийи турнираш. Кхалнаьха командай яхье 3 : 0 счет йолаш «Урожай» общества командал котбаьлар динамовцаш. ХIаьта, 3 : 2 счет а йолаш «Буревестник» эшайир «Труда» командо.

Волейболах ловзара яхь дIахьоча 4 дийнахьа хьалха латтарех я «Спартака» маIача наьхеи «Труда» кхалнаьхеи командаш.

Баскетболистий яхье спартакиада чемпион яха цIи яьккхар «Труда» общества кхалнаьха командо. ХIаьта баскетболах ловзача маIача наьха командашта юкъе хьалха латтарех я «Буревестники» «Труди».

Ерригача командай зачете спартакиада хьалхарча моттиге латт «Труда» общества физкультурникаш.

Р. АЛИМОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15, Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахарен, экономикан, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03158. Заказ № 4941.